

Rolandas Tučas

**Vilniaus Universitetas
Gamtos mokslų fakultetas
Geografijos ir kraštotvarkos katedra**

POLITINĖS GEOGRAFIJOS AKTUALIJOS

Vilnius, 2012

ANTIGEOPOLITINĖ KONCEPCIJA “ISTORIJS PABAIGA”

F. Fukujama (*Francis Fukuyama*, g. 1952 m.) (JAV)

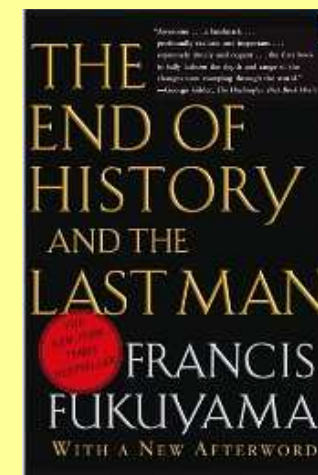
Koncepcija išdėstyta jo knygoje “*Istorijos pabaiga*” (“*The end of history*”) (1992 m.), įkvėptoje SSSR ir viso sovietinio bloko žlugimo euforijos.

F. Fukujama savo teoriją grindžia liberaliosios demokratijos vertybėmis, kaip universaliu orientyru visai žmonijai.

TEIGINIAI:

1). **liberaliajai demokratijai nebeliko rimtų priešininkų**, nes pagrindiniai jos priešininkai – marksizmas, nacionalizmas, fundamentalizmas – diskredituoti.

2). **išnykus ideologinei konfrontacijai, nacionalinių interesų priešpriešą pakeis ekonominiai, ekologiniai, socialiniai rūpesčiai**, kurie nebesudarys pagrindo kilti konfliktams tarp valstybių.

NEOATLANTISTINĖ “CIVILIZACIJŲ SUSIDŪRIMO” GEOPOLITINĖ KONCEPCIJA

S. Huntingtonas

(*Samuel Phillips Huntington, 1927-2008 m., JAV*)

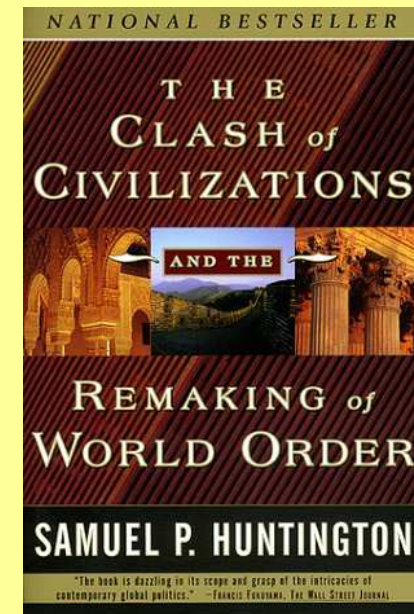
S. Huntingtonas ginčija F. Fukujamos koncepciją, teigdamas, jog ideologinės konfrontacijos pabaiga nepanaikina civilizacijų prieštaravimų.

Neatlantizmas – propaguoja jūrinės Vakarų civilizacijos susitelkimą ir priešstatą visam likusiam pasauliui.

Vakarų civilizacijos uždavinys – konsoliduotis.

Tačiau kitoms civilizacijoms (ypač – islamui) negalima leisti to padaryti.

Pavojingiausiu Vakarams laikomas Kinijos ir Islamo civilizacijų susivienijimas.

NEOATLANTISTINĖ “CIVILIZACIJŲ SUSIDŪRIMO” GEOPOLITINĖ KONCEPCIJA

S. Huntingtano pagrindinė idėja yra **pasaulio suskirstymas į devynias pagrindines civilizacijas, pasireiškiančias tam tikra kultūra, kurios vienas svarbiausių komponentų yra religija:**

- **Vakarų krikščioniškoji;**
- **Lotynų Amerikos krikščioniškoji;**
- **Ortodoksų (stačiatikių) krikščioniškoji;**
- **Islamiškoji;**
- **Konfucijaus;**
- **Induistinė;**
- **Budistinė;**
- **Japonijos;**
- **Juodosios Afrikos** (į pietus nuo Sacharos).

Be šių didžiųjų yra kelios “mažosios civilizacijos” (pvz. Etiopija, Izraelis, Haitis) ir keltas “pereinamųjų” (pvz. Turkija, Albanija ir kt.)

NEOEUROAZIJIZMO GEOPOLITINĖ KONCEPCIJA

Aleksandr Dugin (*Aleksandr Gelyevich Dugin*, g. 1962). Radikalių pažiūrų Rusijos geopolitikas, Rusijos Eurazijos partijos lyderis. Propaguoja priešišką neoatlantizmui – **kontinentinę neoeurazijizmo koncepciją**.

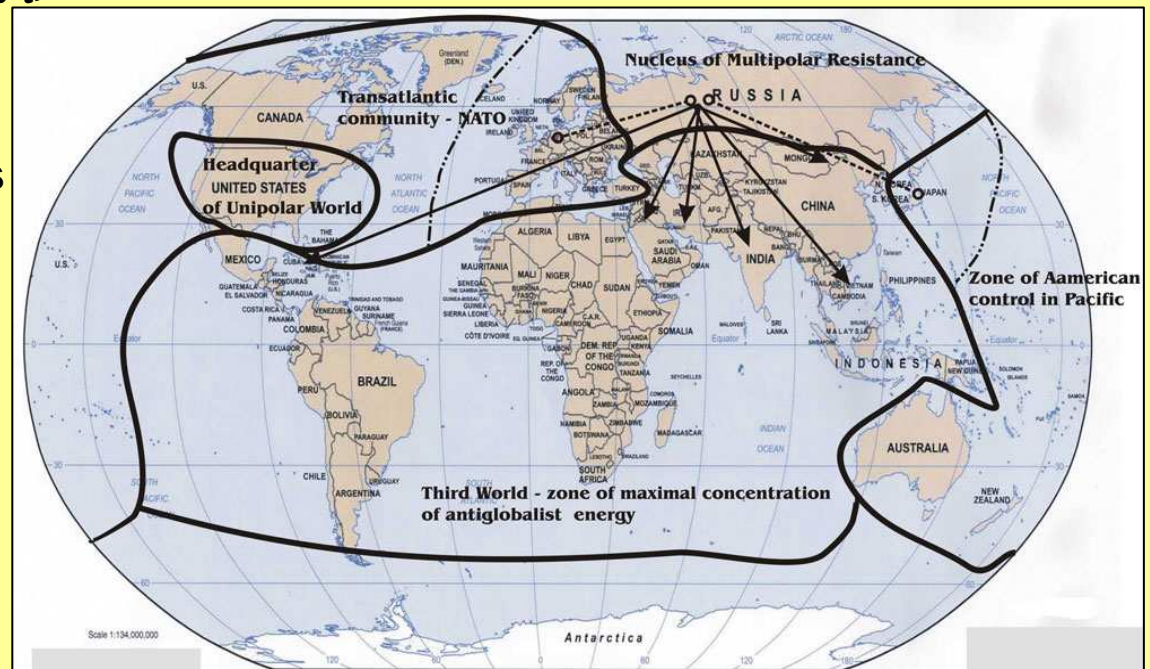
Svarbiausia tezė: **“Rusijos ir JAV kova esanti neišvengiama, nes JAV yra globalizacijos, siekiančios sunaikinti paskutinę dvasios ir tradicijos pasaulio tvirtovę Rusiją, variklis”**.

Kadangi Rusija viena negalės pasipriešinti JAV, todėl jai yra **reikalingas daugiapolis pasaulis ir geopolitiniai sąjungininkai**:

- Europoje – Vokietija ir Prancūzija;
- Islamo pasaulyje – Iranas;
- Rytų Azijoje – Kinija ir Japonija;
- Pietų Azijoje – Indija;
- Lotynų Amerikoje – Kuba ir Venesuela.

Per šias šalis ir tiesiogiai Rusija turėtų išplėsti įtaką visame pasaulyje – ir taip JAV bus izoliuota.

Map of Russian-Eurasian reaction against unipolar globalization. Counterstrategy.

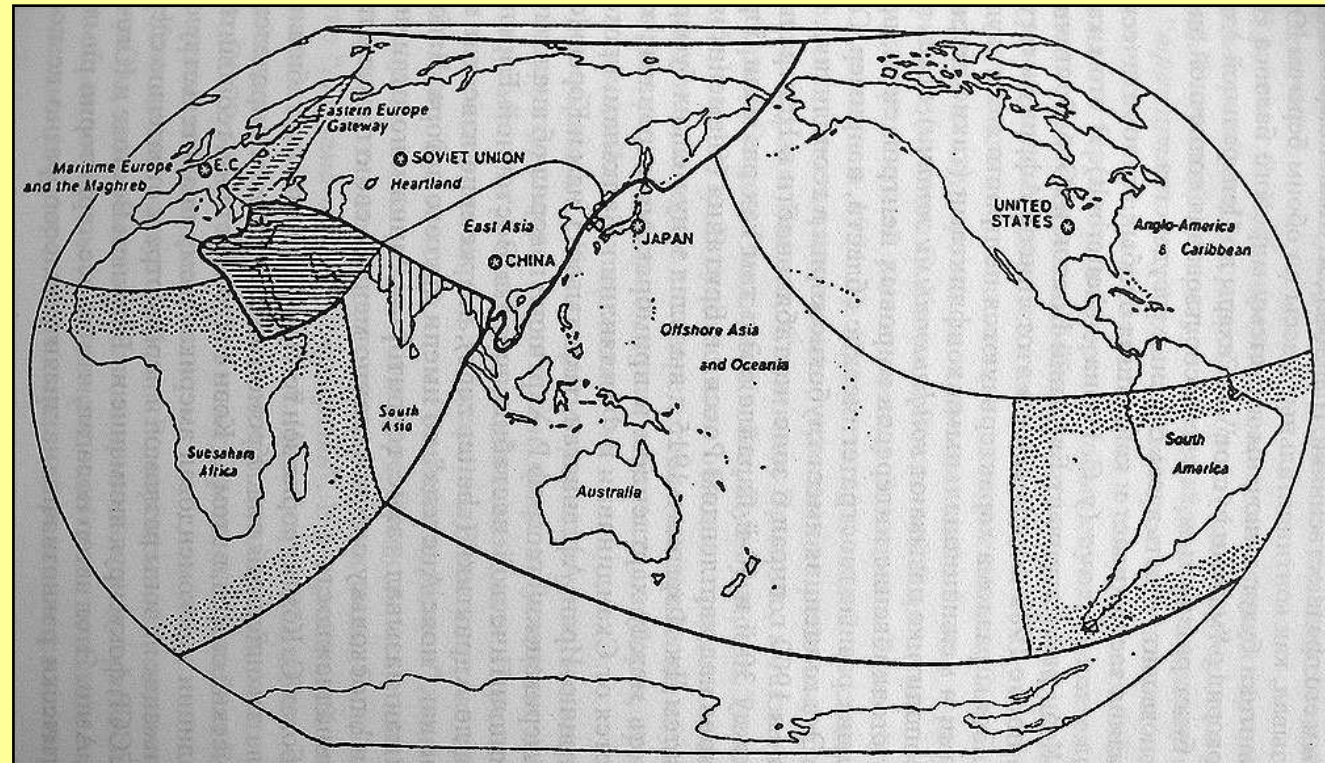
- Most important lines of fracture of pro-atlantist-globalist space
- Rays of close strategical partnership with countries of Third world
- Crucial axes of alliances of eurasian geopolitics with “emerging empires” - Great Europe and free Japan

HIERARCHINIO POLICENTRIZMO GEOPOLITINĖ KONCEPCIJA

Autorius: S.B. Koenas (*Saul Bernard Cohen*) „*Geografija ir politika pasidalintame Pasaulyje*“ („*Geography and Politics in a World Divided*“) (1963 m.)

Pasiūlė ateities pasaulio policentrinę geopolitinę struktūrą, sudarytą iš kelių hierarchinių lygmenų:

- 1. Dvi geostrateginės sferos** (Jūrinė ir Eurazijinė kontinentinė).
- 2. Geopolitiniai regionai** (Jūrinės sferos: 1). Šiaurės bei Centrinė Amerika ir Karibai; 2). Vakarų Europa ir Magribo

šalys; 3). Nekontinentinė Azija ir Okeanija; 4). Lotynų Amerika ir Afrika; Eurazijinės kontinentinės sferos: 1). Heartlendas; 2). Rytų Azija.

- Trys į geostrategines sferas nepatenkantys regionai**: 1). **Pietų Azija** (Indija ir gretimos šalys) – nepriklausomas regionas; 2). **Artimieji rytai** – „skiriamoji juosta“; 3). **Vidurio ir Rytų Europa** – „vartai“.
- 3. Trečiasis lygmuo** – didžiosios visų geopolitinių regionų valstybės (JAV, Rusija, Kinija ir kt.).
 - 4. Ketvirtasis lygmuo** – vidutinės ir mažesnės šalys; 5. **Penktasis lygmuo** – atskiri šalių regionai

P. KAVALIAUSKO PASAULIO POLICENTRINĖS GEOPOLITINĖS STRUKTŪROS KONCEPCIJA (str. „Pasaulio geopolitinės struktūros problema“ *Annales Geographicae* 43-44, 2010 – 2011 m.)

1. Geopolitinio aktyvumo juostos geopolitinės plokštės:

I. Vakarų – Vidurio Europos (ES);

II. Šiaurės Amerikos;

III. Rusijos;

IX. Turkestano (Turano) (?);

IV. Pietryčių Azijos
(2 branduoliai);

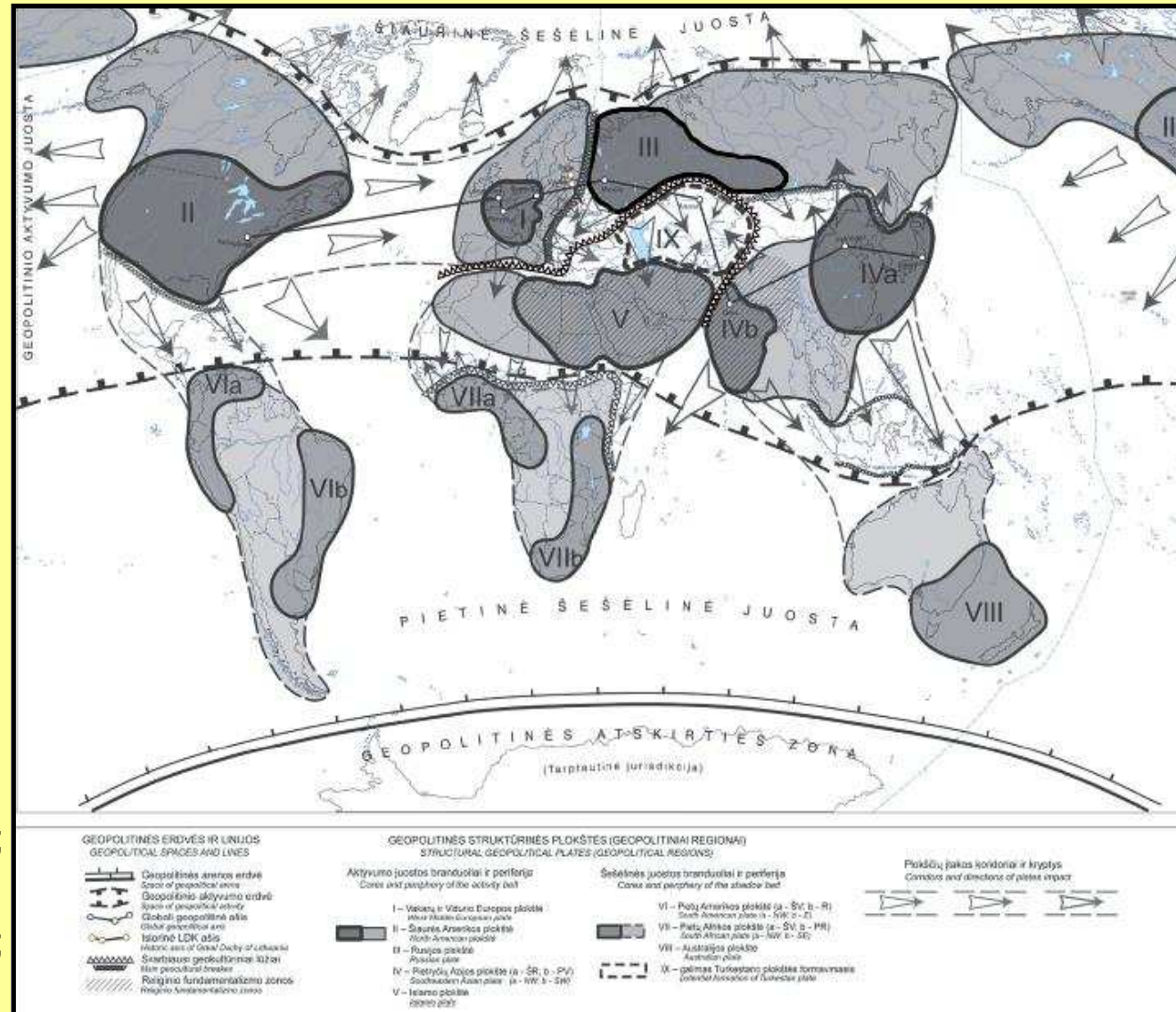
V. Islamo.

2. Pietinės šešėlinės juostos geopolitinės plokštės:

VI. Pietų Amerikos
(2 branduoliai: ŠV ir PR);

VII. Pietų Afrikos
(2 branduoliai: ŠV ir PR);

VIII. Australijos.

ŠALIES GEOPOLITINĖS PADĖTIES IR VIDINĖS POLITINĖS TERITORINĖS STRUKTŪROS TYRIMŲ INTEGRALUMAS (I)

I. Pagrindinis rinkimų (elektorinės) geografijos tyrimo objektas – elektorinės teritorijos struktūros. Tai elektorato elgesio erdvinė fragmentacija, sąlygota tam tikrų veiksnių, įskaitant ir geografinius.

Kiti tyrimo objektai:

II. Elektorinės teritorijos (rinkimų apygardos, apylinkės) bei jų sistemos. Elektorinių teritorijų sistemos optimizavimas

III. Atstovavimo geografija (kokie šalies regionai ir koku laipsniu yra geriau atstovaujami).

Rinkimų geografijos tyrimai, elektorinių teritorijos struktūrų išskyrimas, turi apimti du aspektus:

- 1. Objektivių veiksnių – politinių takoskyrų (politines įtampas formuojančių antinomijų) teritorinės raiškos analizė.** Takoskyros yra bendros visai visuomenei bei turi teritorinę raišką.
- 2. Subjektyvių veiksnių – teritorinio konteksto efektų analizė.** Tai atsižvelgimas į kai kuriems regionams būdingus specifinius reiškinius turinčius įtakos rinkėjų pasirinkimui (*pvz. Kėdainių kraštui būdingas neproporcingai didelis V. Uspaskich ir Darbo partijos palaikymas*).

ŠALIES GEOPOLITINĖS PADĖTIES IR VIDINĖS POLITINĖS TERITORINĖS STRUKTŪROS TYRIMŲ INTEGRALUMAS (II)

DAŽNIAUSIAI SUTINKAMI GEOPOLITIKOS APIBRĖŽIMAI:

- I. „Geopolitika yra politologinė teorija, atsiradusi XIX-XX amžių sandūroje, kuri teigia vyraujančią geografinių sąlygų poveikį visuomeniniams – politiniams procesams” **(???)**
(<http://lt.wikipedia.org/wiki/Geopolitika/>)
- II. „Geopolitika – mokslas, tiriantis politinių procesų geografinius aspektus” **(???)**
(VLE t.VI, p. 584).
- III. „Geopolitika – tai geografinės padėties įtakos nacionalinių interesų realizavimui tyrimai“ (Turovskij, 1999);
- V. „Geopolitika – tai mokslas, tiriantis geografinės aplinkos įtaką valstybių tarpusavio santykiams ir tarptautinei politikai“
- VI. „Geopolitika – valstybių ar jų junginių teritorinė politika, siekianti nustatyti jų vietą pasaulio politiniame lauke bei vidinės politinės strategijos teritorinio diferencijavimo kryptis“
“**Politinė geografija** – visuomenės geografijos šaka, atskleidžianti visuomenės politinio teritorinio organizavimosi priežastis, struktūrą, raidos dėsningumus ir geopolitikos formavimo principus”. (Kavaliauskas, 2010-2011)

PRINCIPINIS “ŠALIES POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS” REFERATO PLANAS (I)

IVADAS

(valstybės vaidmens šiuolaikinėje tarptautinių santykių arenoje ypatumai; Šalies pasirinkimo trumpa motyvacija).

I. BENDROJI GEOGRAFINĖ VALSTYBĖS CHARAKTERISTIKA

(geografinė padėtis (pabrėžiant jos strateginę reikšmę; sausumos/jūros valstybė, to reikšmė), plotas, gyventojai, politinė sąranga, ūkio organizacija (pabrėžiant strateginius išteklius, ūkio struktūrą, eksporto rinkas), karinis potencialas ir kt.).

II. VALSTYBĖS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MEGA LYGMENYJE

(padėtis globalinių politinių, karinių ir ekonominių blokų bei centrų atžvilgiu – požiūris ir santykis su jais, valstybės priklausomybė nuo jų; valstybės padėtis pasaulinės reikšmės strateginių išteklių, prekių, pinigų ir žmonių srautų atžvilgiu; valstybės padėtis globalinių geokultūrinių centrų ir konfliktų atžvilgiu; dalyvavimas daugianacionaliniuose konfliktuose ir kt.; viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai).

III. VALSTYBĖS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MEZO LYGMENYJE

(padėtis ir tarptautiniai santykiai regione: kiek kaimynų ir kokie jie – priešiški ar draugiški, ar yra tarpusavio teritorinių ir kitų pretenzijų; valstybės vaidmuo regione – izoliuota regione ar atvirkščiai – yra aktyvi regioninio bendradarbiavimo iniciatorė; regioninė lyderė ar autsailerė politikos, ūkio ir karybos srityse; regioniniai sąjungininkai; regioninio ūkinės veiklos pasidalijimo ypatumai; požiūris ir dalyvavimas regioniniuose konfliktuose; viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai).

PRINCIPINIS “ŠALIES POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS” REFERATO PLANAS (II)

IV. VALSTYBĖS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MIKRO LYGMENYJE

(valstybės sienų pobūdis; valstybės vidaus regioninė sąranga – monolitinė ar multiregioninė valstybė fiziniu geografiniu, istoriniu, tautiniu, kultūriniu, religiniu, ekonominiu ir kitais požiūriais; valstybės teritorinė administracinė sąranga (federacijos subjektai, autonomijos, savivaldybės); teritorinės administracinės sąrangos ir regioninės sąrangos atitikimas; pagrindiniai elektoriniai regionai; ryškiausi valstybės integracijos ir potencialios dezintegracijos veiksniai, vidiniai teritoriniai konfliktai ir kt.; viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai).

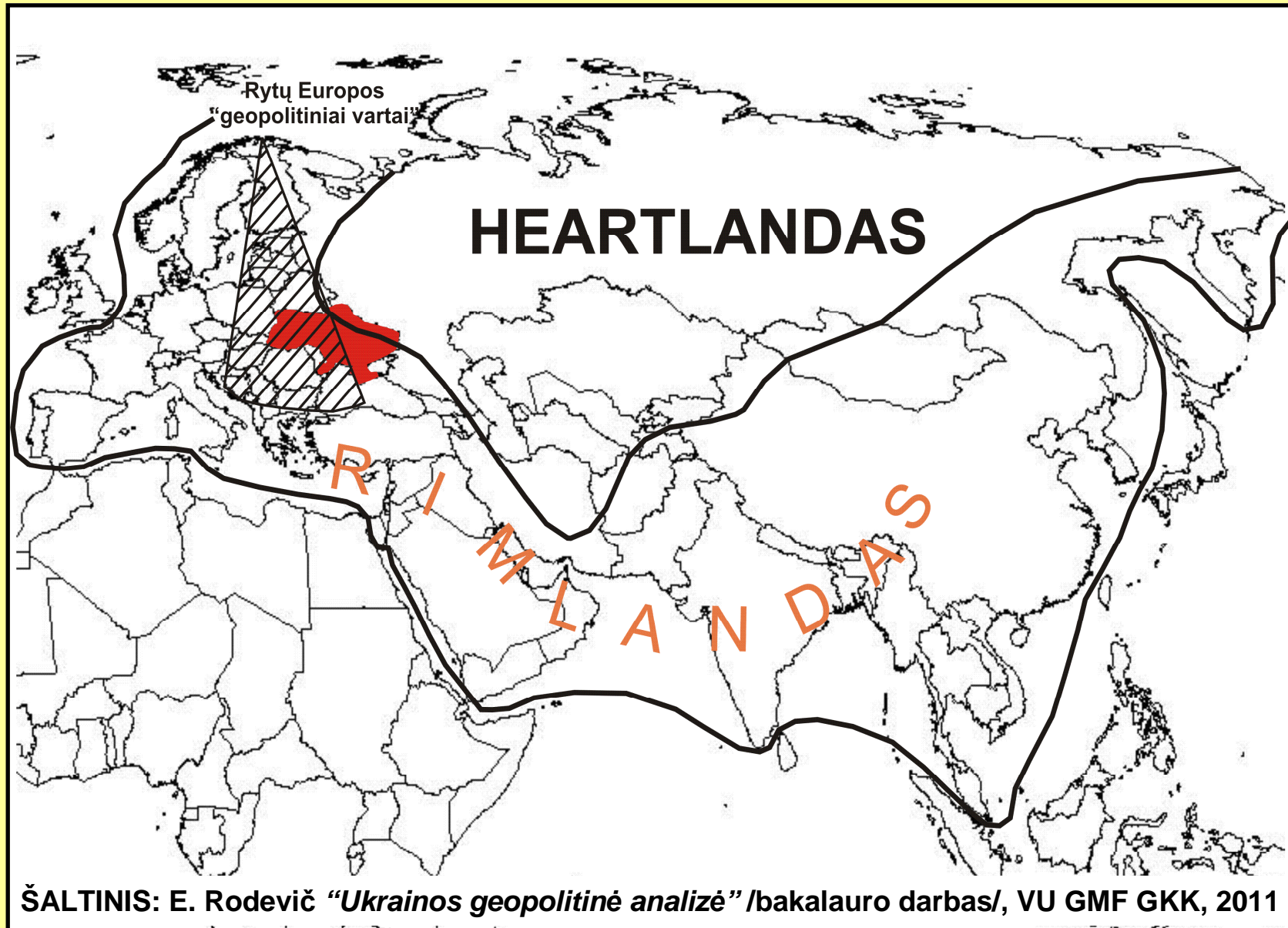
V. VERTINIMAS

(valstybės politinės geografinės padėties PRIVALUMAI, TRŪKUMAI, GRĖSMĖS, GALIMYBĖS).

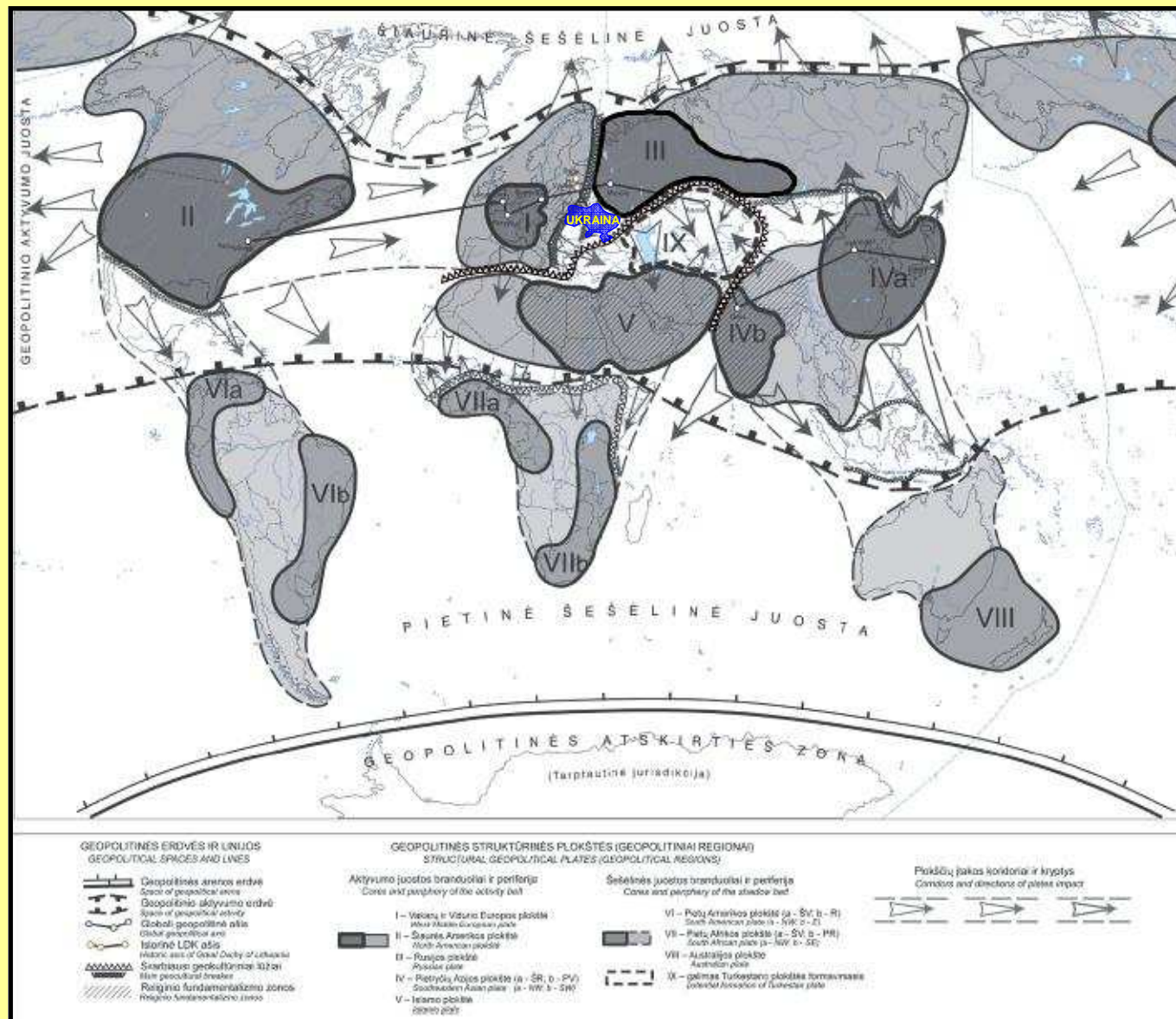
APIBENDRINIMAS arba IŠVADOS

NAUDOTA LITERATŪRA

**UKRAINOS GEOPOLITINĖ PADĖTIS H.J. MACKINDER, N.J. SPYKMAN IR S.B. COHEN
GEOPLITINIŲ KONCEPCIJOS POŽIŪRIU (GLOBALUS LYGMUO)**

UKRAINOS GEOPOLITINĖ PADĖTIS P. KAVALIAUSKO GEOPOLITINĖS KONCEPCIJOS POŽIŪRIU (GLOBALUS LYGMUO)

UKRAINOS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MEGA LYGMENYJE

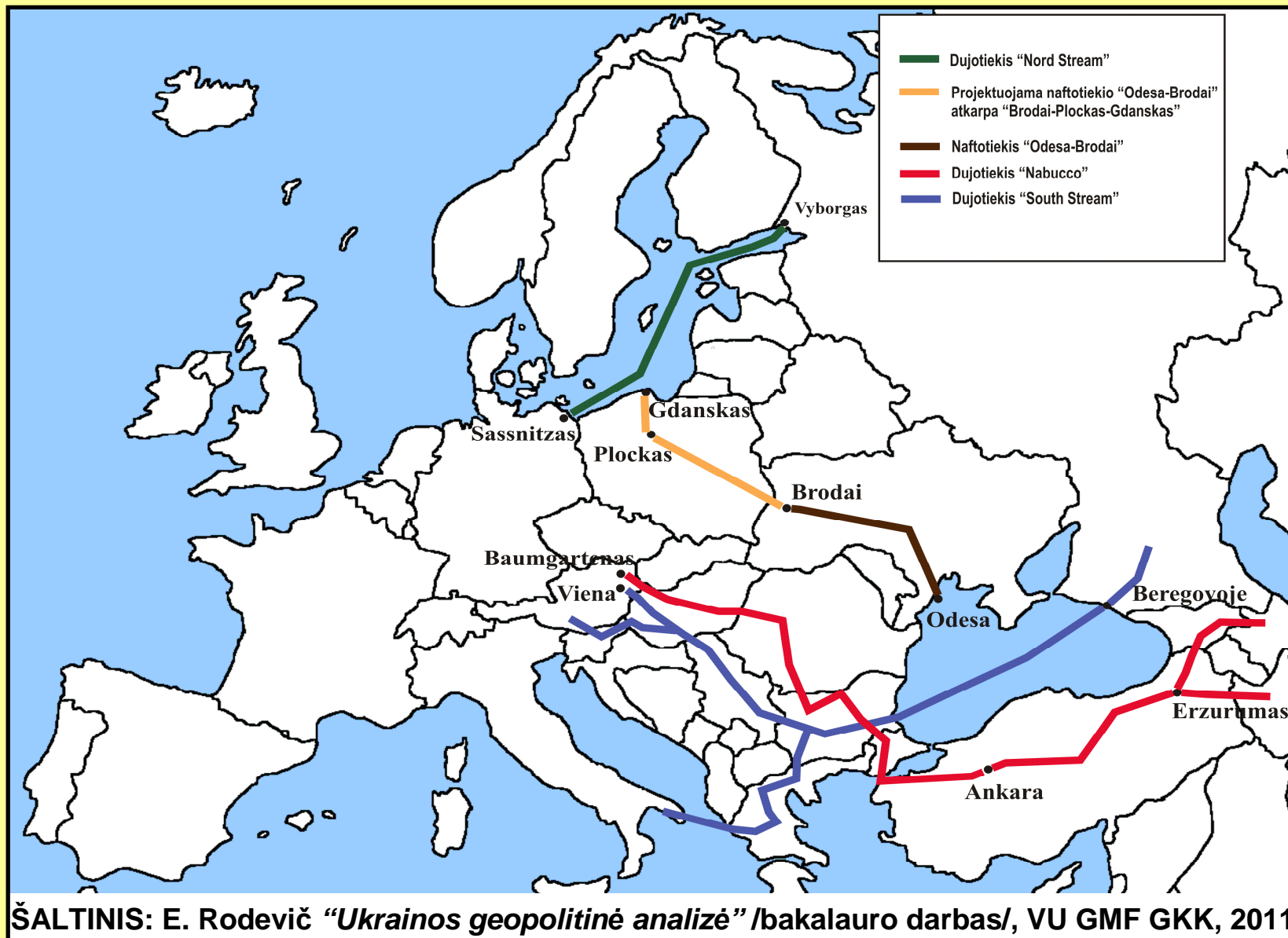
- *padėtis globalinių politinių, karinių ir ekonominių blokų bei centrų atžvilgiu – požiūris ir santykis su jais, valstybės priklausomybė nuo jų;*
- *valstybės padėtis pasaulinės reikšmės strateginių išteklių, prekių, pinigų ir žmonių srautų atžvilgiu;*
- *valstybės padėtis globalinių geokultūrinių centrų ir konfliktų atžvilgiu;*
- *dalyvavimas daugianacionaliniuose konfliktuose ir kt.;*
- *viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai.*

UKRAINOS GEOPOLITINĖ PADĖTIS VIDURIO EUROPOS GEOPOLITINIŲ STRUKTŪRŲ POŽIŪRIU (VIDURIO EUROPOS “SANITARINIS KORDONAS”) (REGIONINIS LYGMUO)

ŠALTINIS: E. Rodevič *“Ukrainos geopolitinė analizė”* /bakalauro darbas/, VU GMF GKK, 2011

UKRAINOS GEOPOLITINĖ PADĖTIS EUROPOJE. GEOEKONOMINIS ASPEKTAS. EUROPOS “APEINAMŪJŲ” VAMZDYNŲ SISTEMA (REGIONINIS LYGMUO)

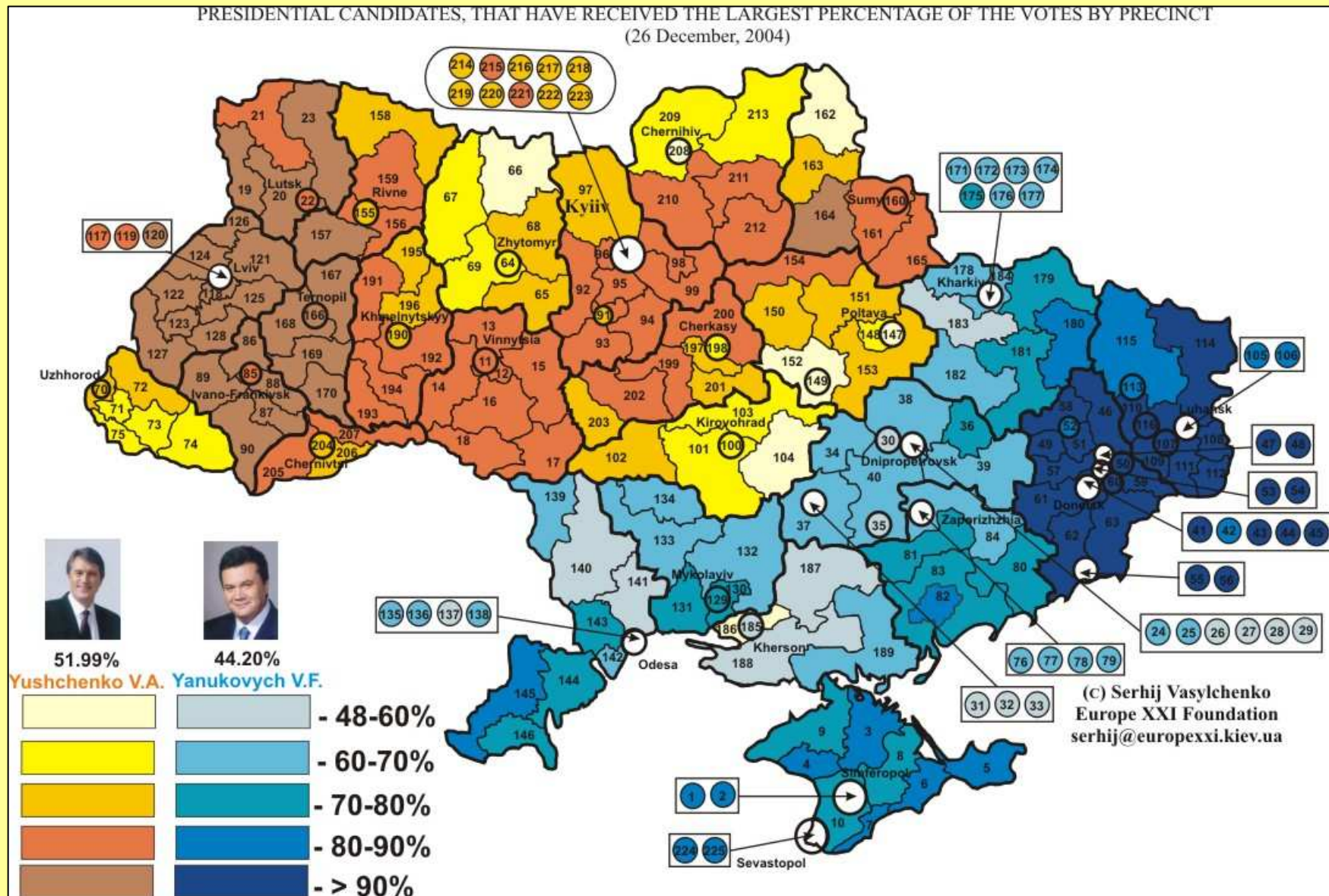
UKRAINOS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MEZO LYGMENYJE

- *padėtis ir tarptautiniai santykiai regione: kiek kaimynų ir kokie jie – priešiški ar draugiški, ar yra tarpusavio teritorinių ir kitų pretenzijų;*
- *valstybės vaidmuo regione – izoliuota regione ar atvirkščiai – yra aktyvi regioninio bendradarbiavimo iniciatorė, regioninė lyderė ar autsaiderė politikos, ūkio ir karybos srityse;*
- *regioniniai sąjungininkai;*
- *regioninio ūkinės veiklos pasidalijimo ypatumai;*
- *požiūris ir dalyvavimas regioniniuose konfliktuose;*
- *viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai.*

UKRAINOS POLITINĖ GEOGRAFINĖ PADĖTIS MIKRO LYGMENYJE

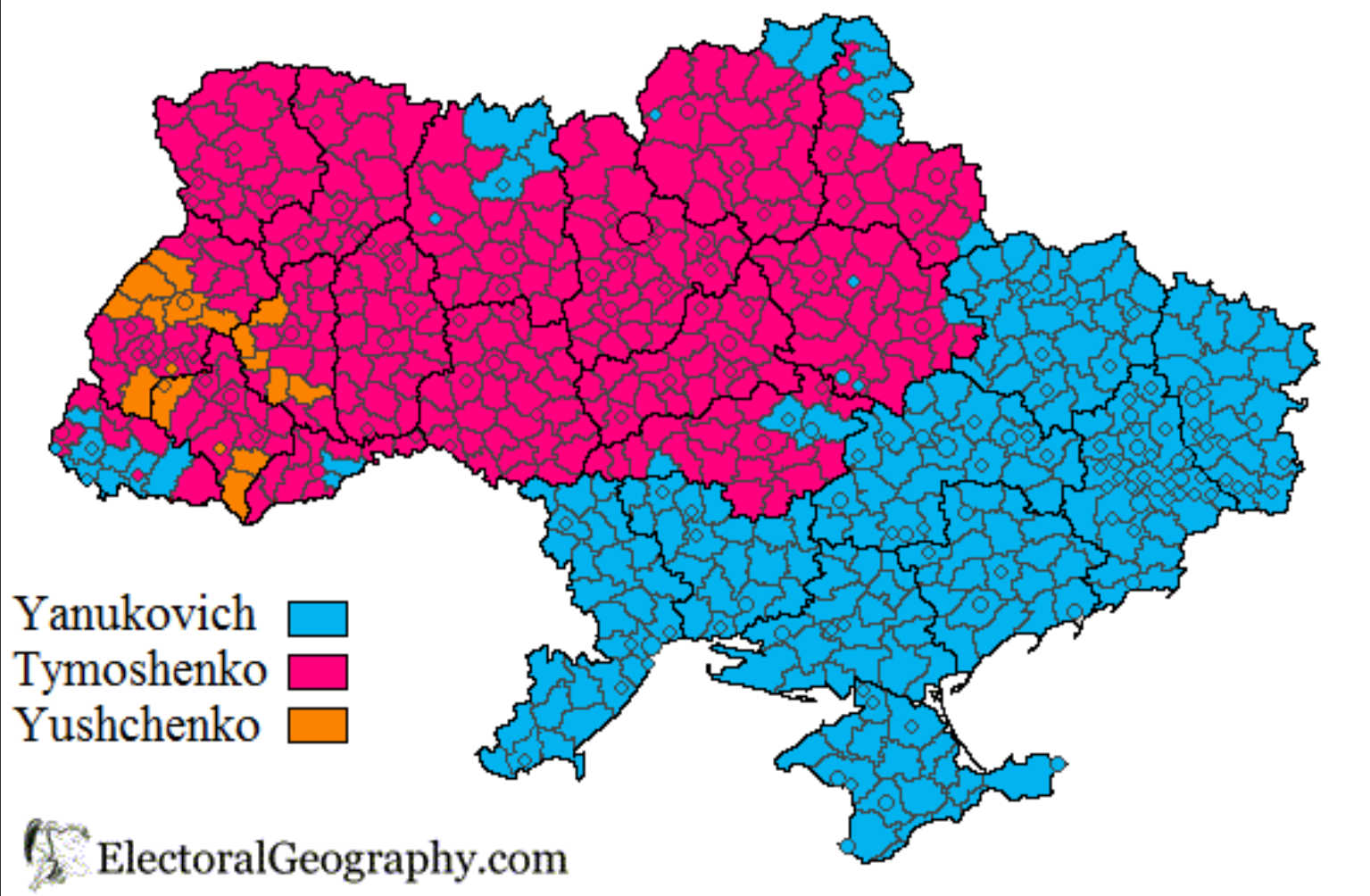
- *valstybės sienų pobūdis;*
- *valstybės vidaus regioninė sąranga – monolitinė ar multiregioninė valstybė fiziniu geografiniu, istoriniu, tautiniu, kultūriniu, religiniu, ekonominiu ir kitais požiūriais;*
- *valstybės teritorinė administracinė sąranga (federacijos subjektai, autonomijos, savivaldybės);*
- *teritorinės administracinės sąrangos ir regioninės sąrangos atitikimas;*
- ***pagrindiniai elektoriniai regionai;***
- *ryškiausi valstybės integracijos ir potencialios dezintegracijos veiksniai, vidiniai teritoriniai konfliktai ir kt.;*
- *viso šito pasekmės valstybės sąrangai ir raidai.*

2004 M. UKRAINOS PREZIDENTO RINKIMAI (II TURAS)

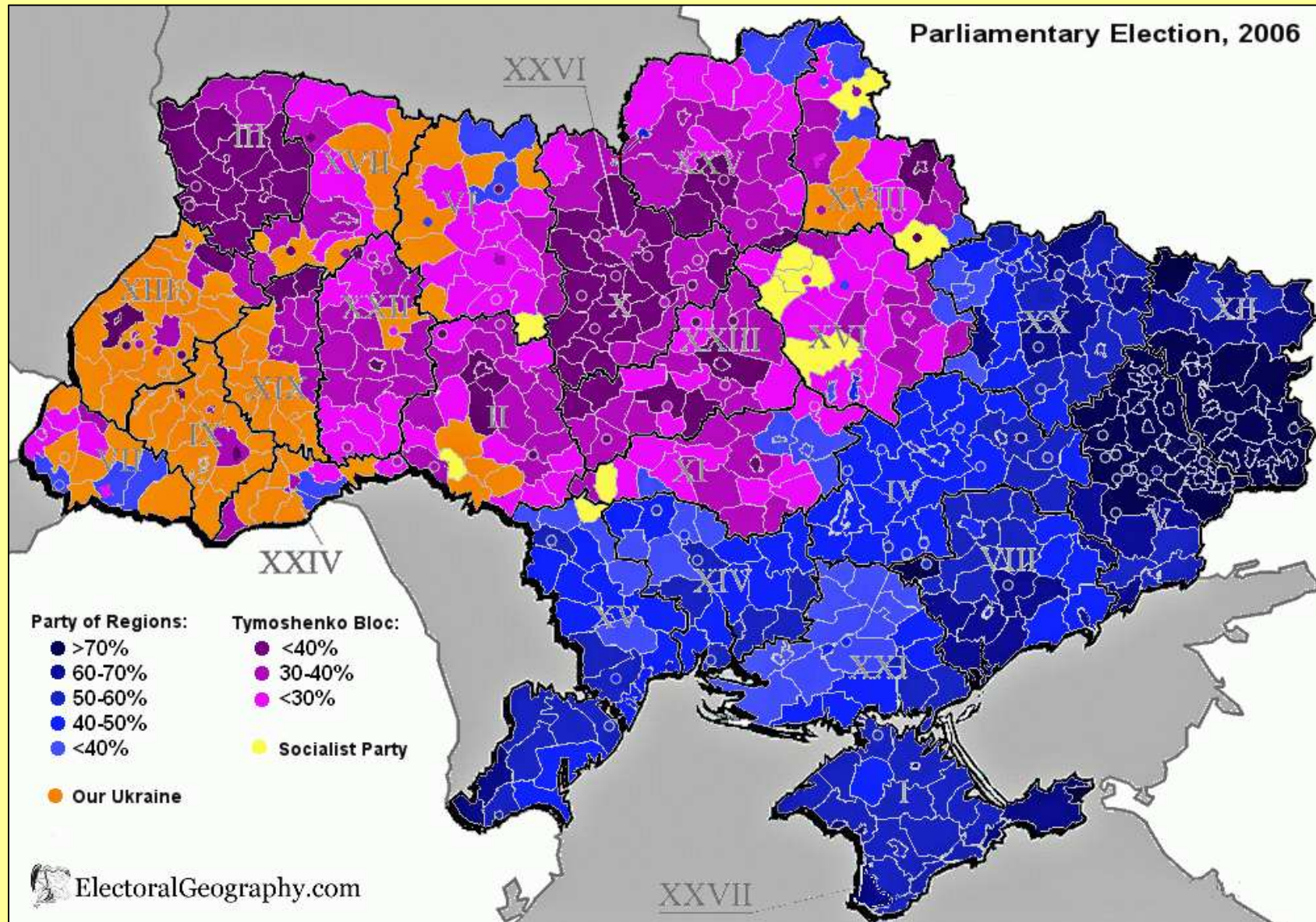

2010 M. UKRAINOS PREZIDENTO RINKIMAI (I TURAS)

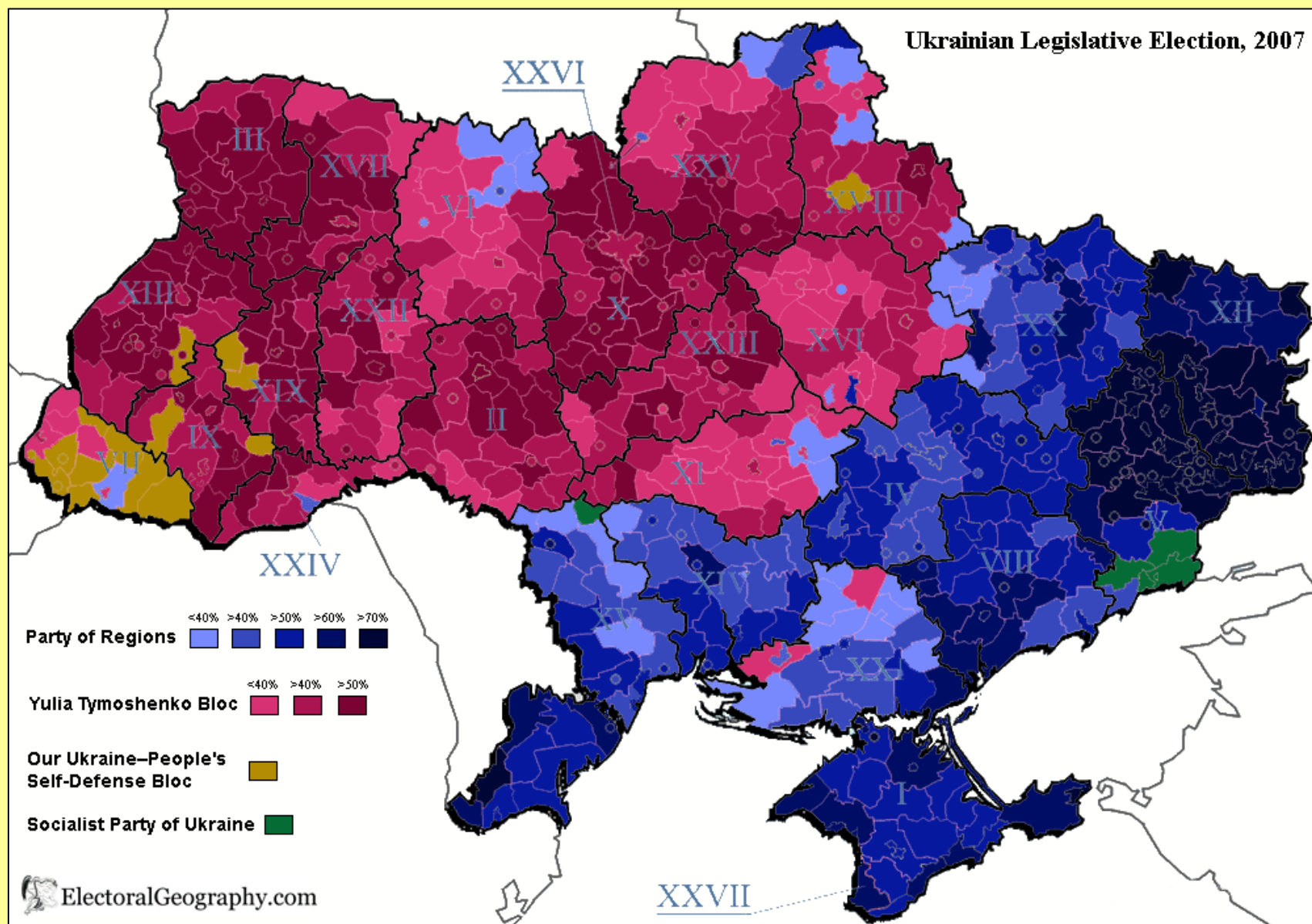
Ukrainian Presidential Election, 2010
First Round

2006 M. UKRAINOS PARLAMENTO (Verchovna Rada) RINKIMAI

2007 M. UKRAINOS PARLAMENTO (*Verchovna Rada*) RINKIMAI

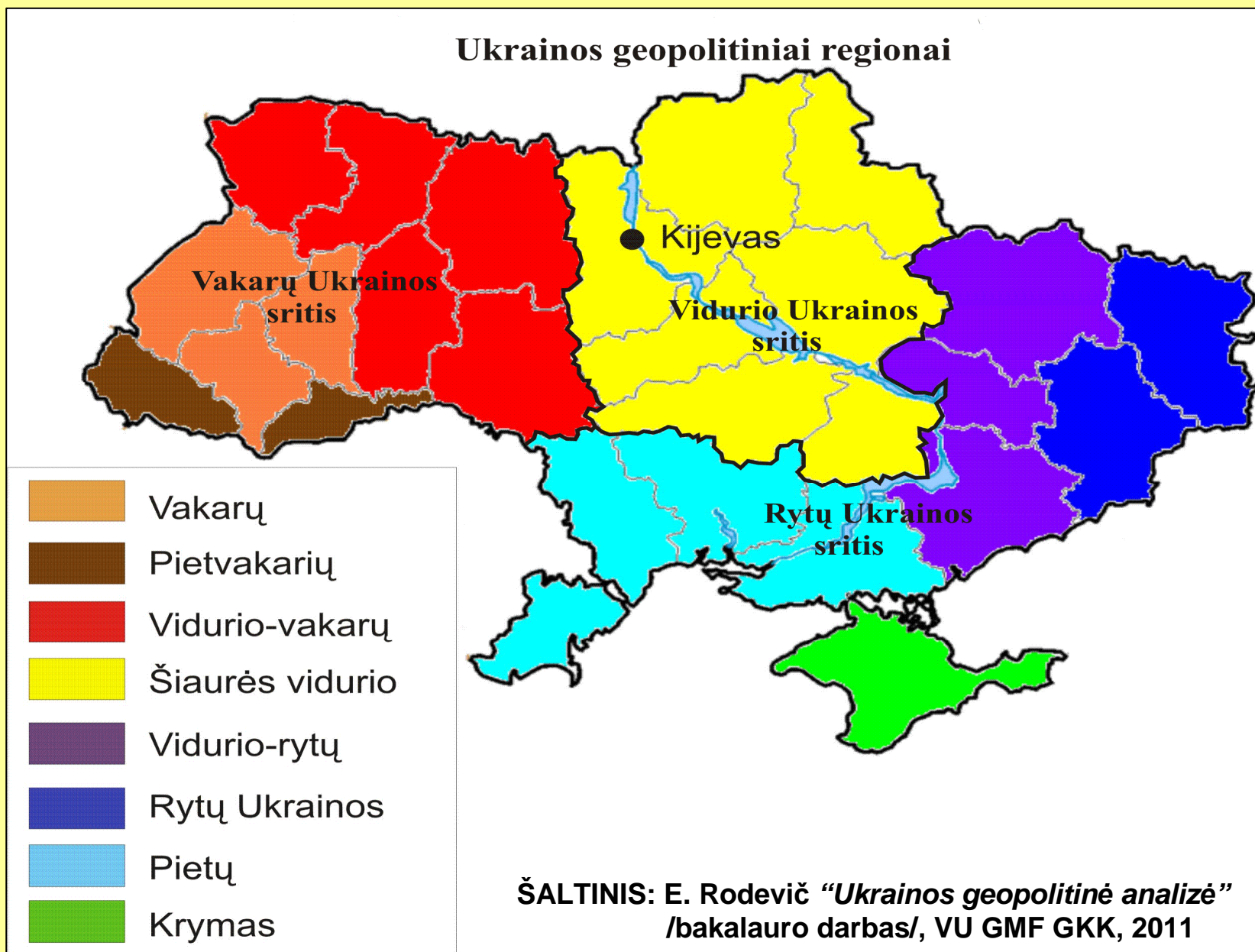

UKRAINOS GEOPOLITINĖ STRUKTŪRA (POPULIARIAI)

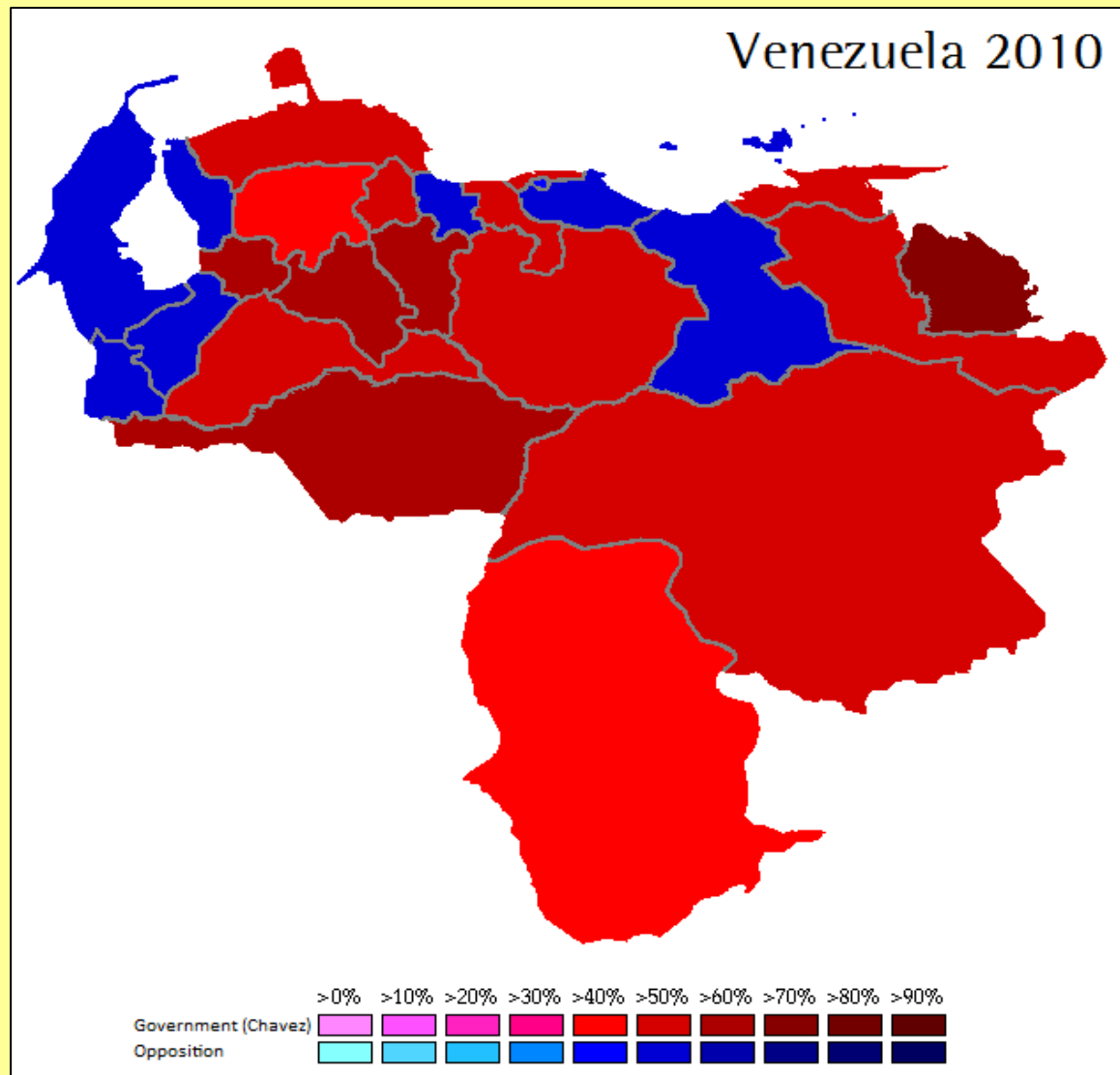
Krymo Autonominė Respublika
(Ukrainos sudėtyje)

Ukrainos geopolitiniai regionai

ŠALTINIS: E. Rodevič *“Ukrainos geopolitinė analizė”*
/bakalauro darbas/, VU GMF GKK, 2011

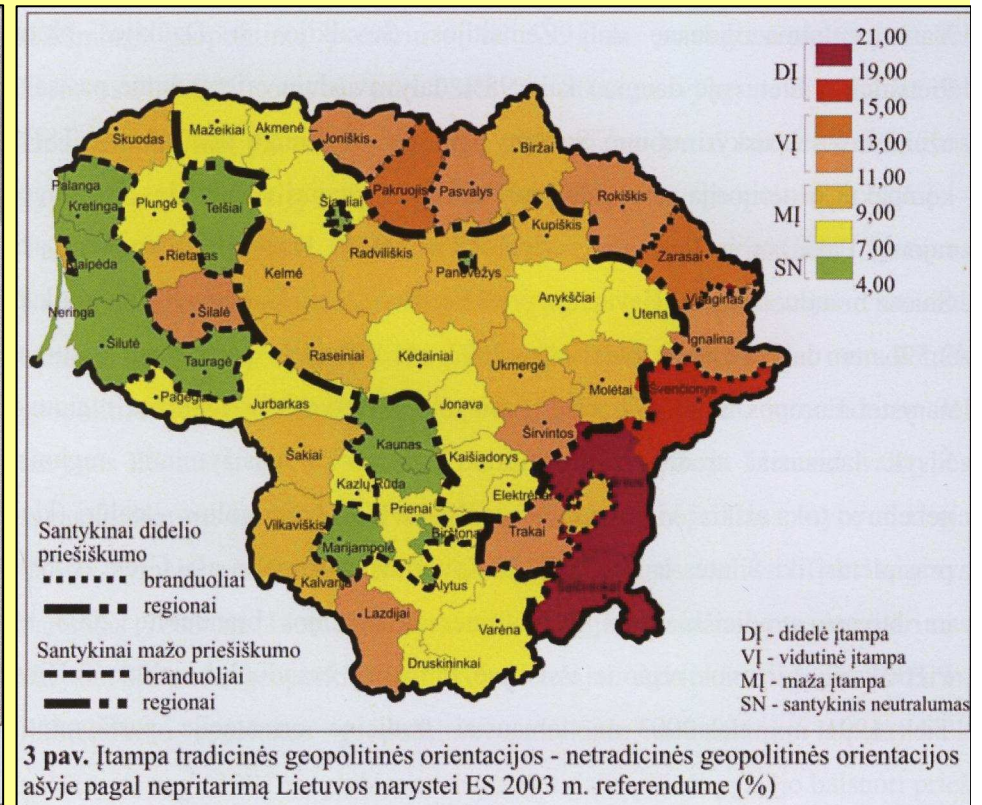
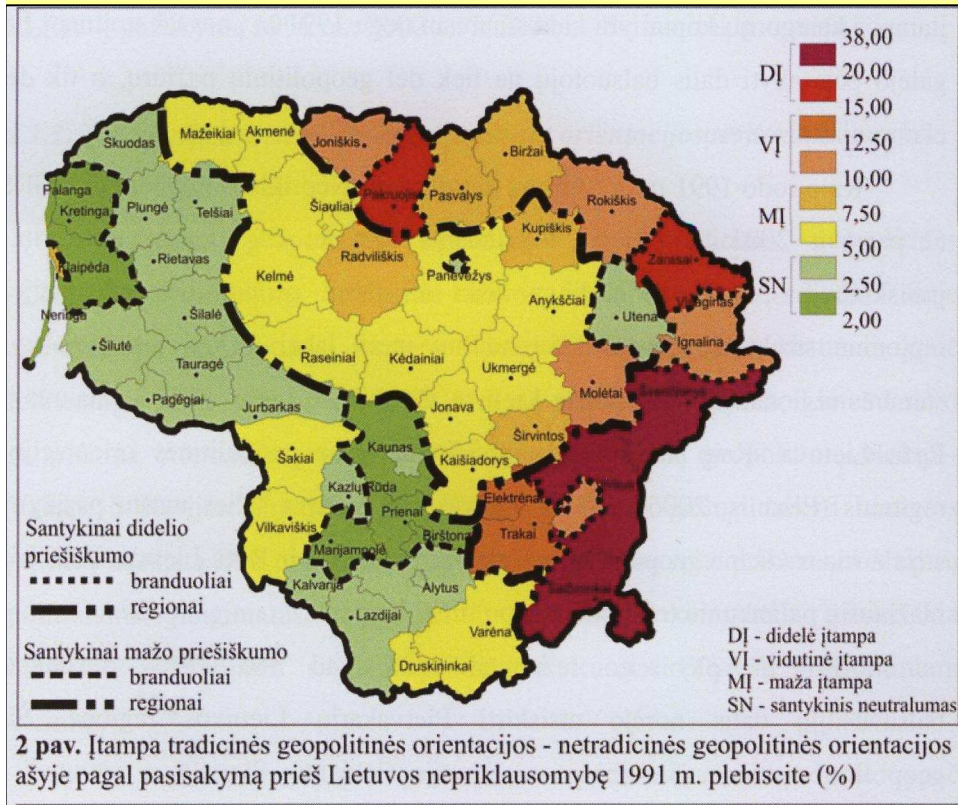
2010 M. VENESUELOS PARLAMENTO RINKIMAI (antiamerikietiškojo ir proamerikietiškojo geopolitinių požiūrių teritorinė raiška)

Lietuvos Respublikos geopolitinė struktūra 1991 m. ir 2003 m. valstybės ateičiai svarbių referendumų duomenimis

1991 m. Lietuvos nepriklausomybės klausimas

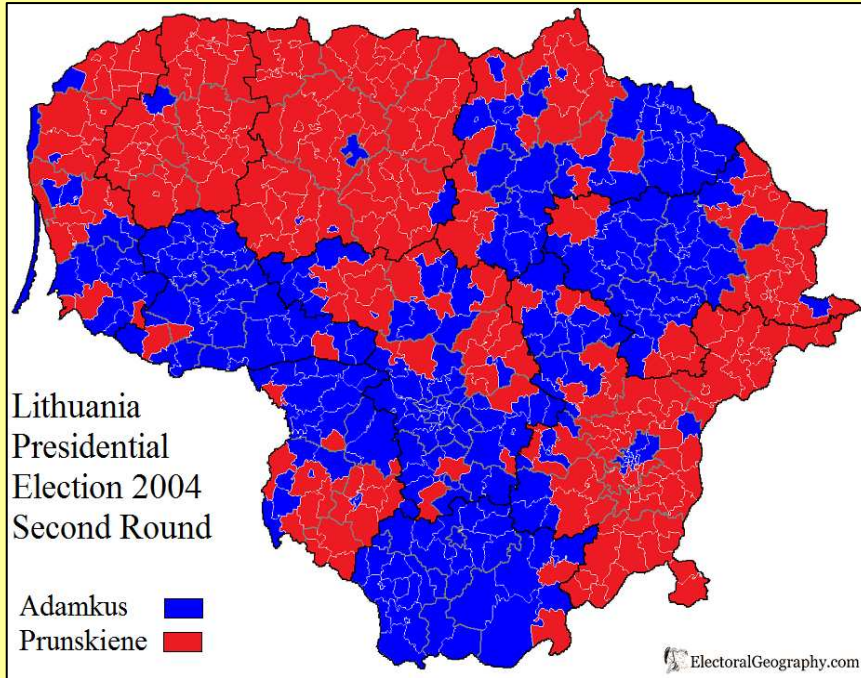
2003 m. Lietuvos narystės ES klausimas

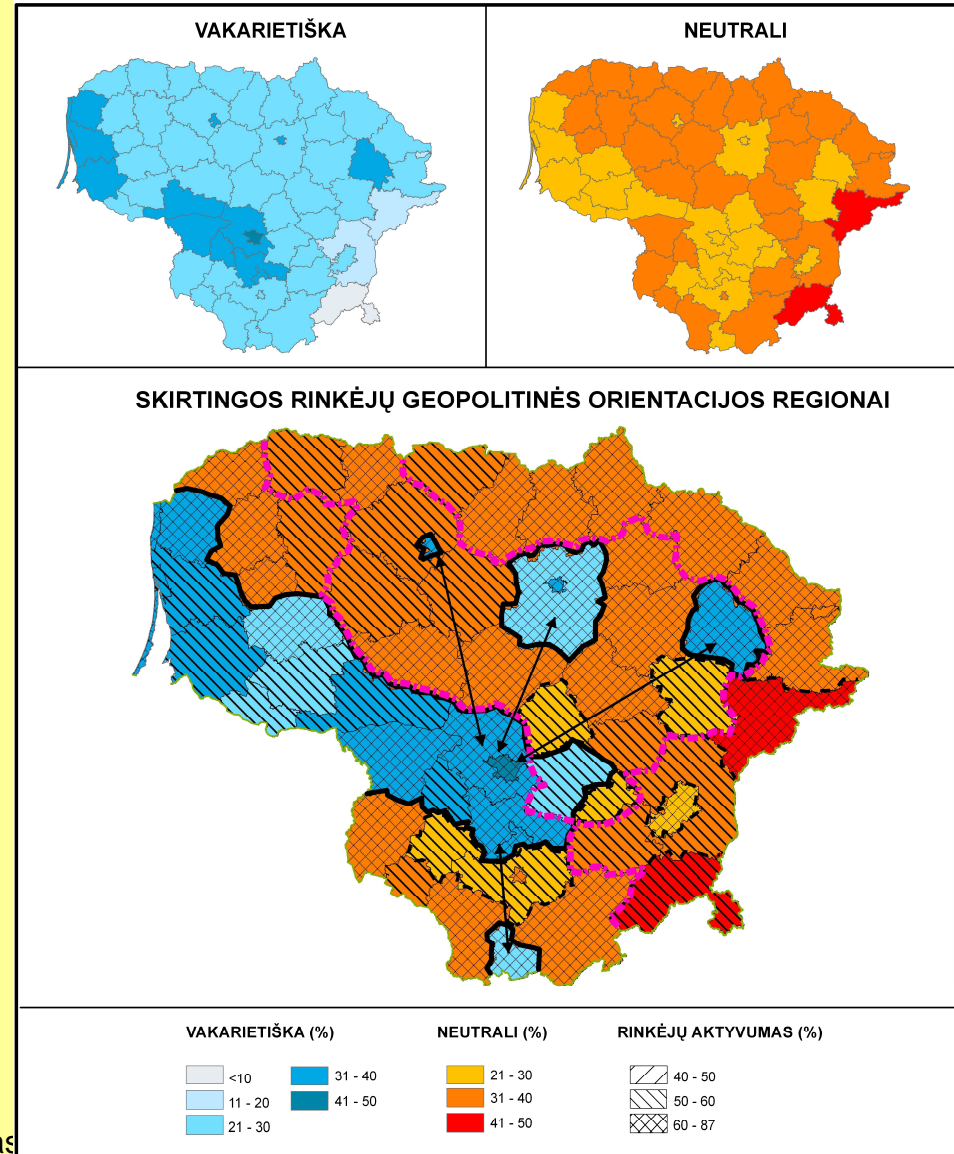
ŠALTINIS: V. Petrulis “Lietuvos politinio lauko teritorinė struktūra (elektorinio metodo pagrindu)” /daktaro disertacija/, VU GMF GKK, 2009

Lietuvos Respublikos geopolitinė struktūra

2004 m. LR Prezidento rinkimų II turas

1993-2003 m. LR Prezidento rinkimų duomenimis

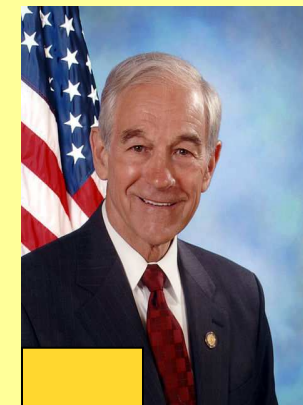
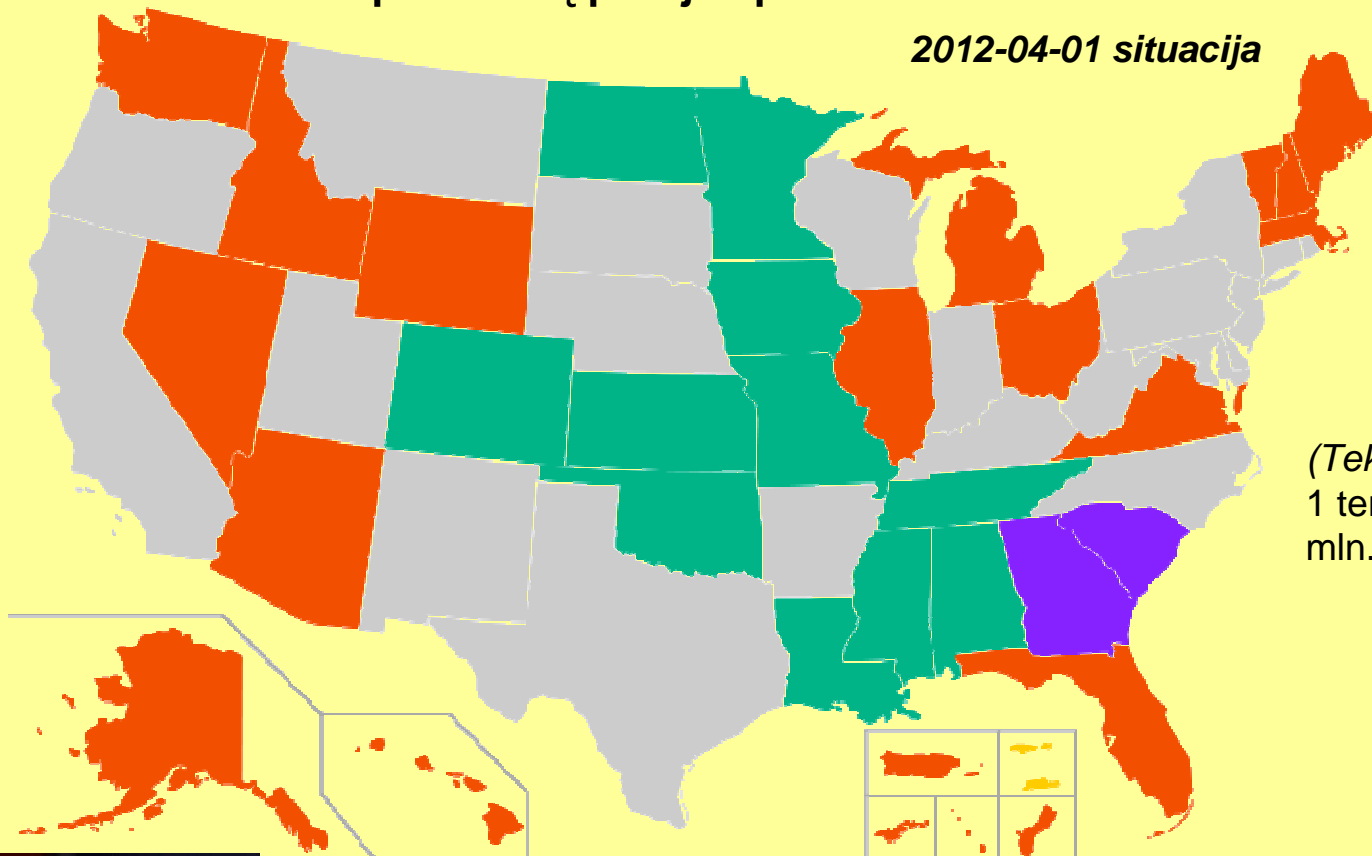
ŠALTINIS: J. Rudokaitė “Lietuvos elektorato geopolitinio susiskaldymo teritorinė raiška (LR Prezidento rinkimų duomenimis)”

/III k. mokslinis pranešimas/, VU GMF GKK, 2011

Rolandas

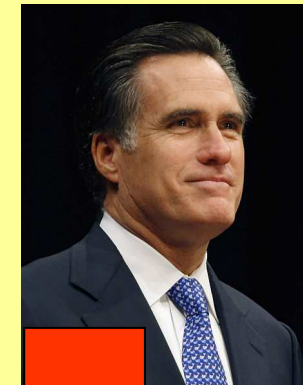
JAV Respublikonų partijos pirminiai rinkimai 2012

2012-04-01 situacija

Ron Paul

(Teksasas) (27 rink. (0 valst., 1 terit. (JAV Mergelių s.) 1,08 mln.); (neoliberalas (libertaras))

Mitt Romney (lyderis)

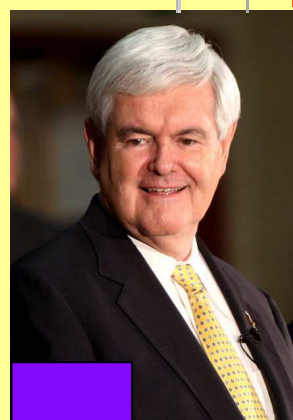
(Masačusetsas) (504 rink. (16 valst., 4 terit.), 4,13 mln.)
(liberalas – konservatorius, multimilijonierius)

Rick Santorum

(Pensilvanija)
(193 rinkikai
(11 valst., 0 terit.),
2,85 mln.)

(kairuoliškų pažiūrų konservatorius (socialkonservatorius))

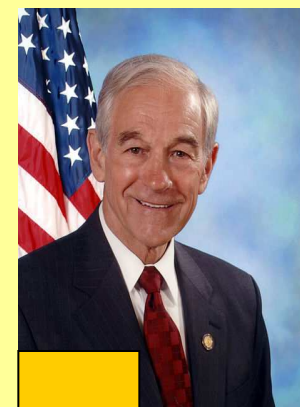
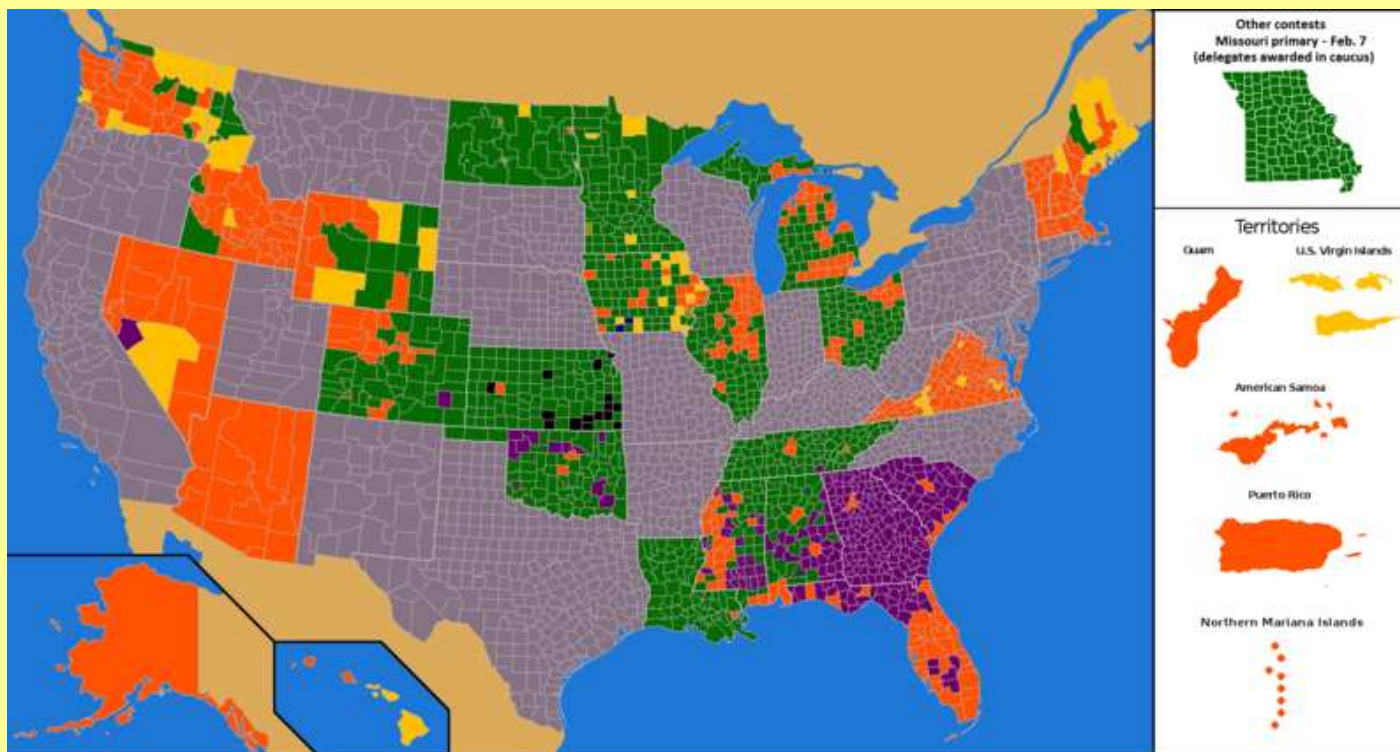
Newt Gringrich

(Džordžija)
(134 rinkikai
(2 valst., 0 terit.),
2,21 mln.)

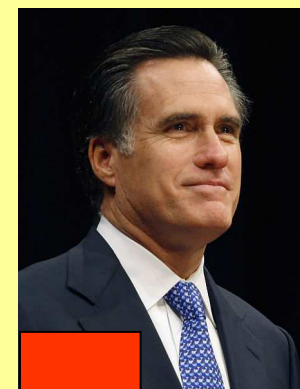
(tradicinis griežtos linijos konservatorius)

JAV Respublikonų partijos pirminiai rinkimai 2012

2012-04-02 situacija

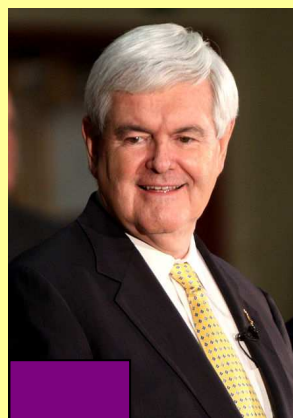
Ron Paul (*Teksasas*)
(27 rink. (0 valst., 1 terit. (Mergelių s.) 1,08 mln.);
(*neoliberalas (libertaras)*)

Mitt Romney (*lyderis*)
(*Masačusetsas*) (504 rink. (16 valst., 4 terit.), 4,13 mln.)
(*liberalas – konservatorius, multimilijonierius*)

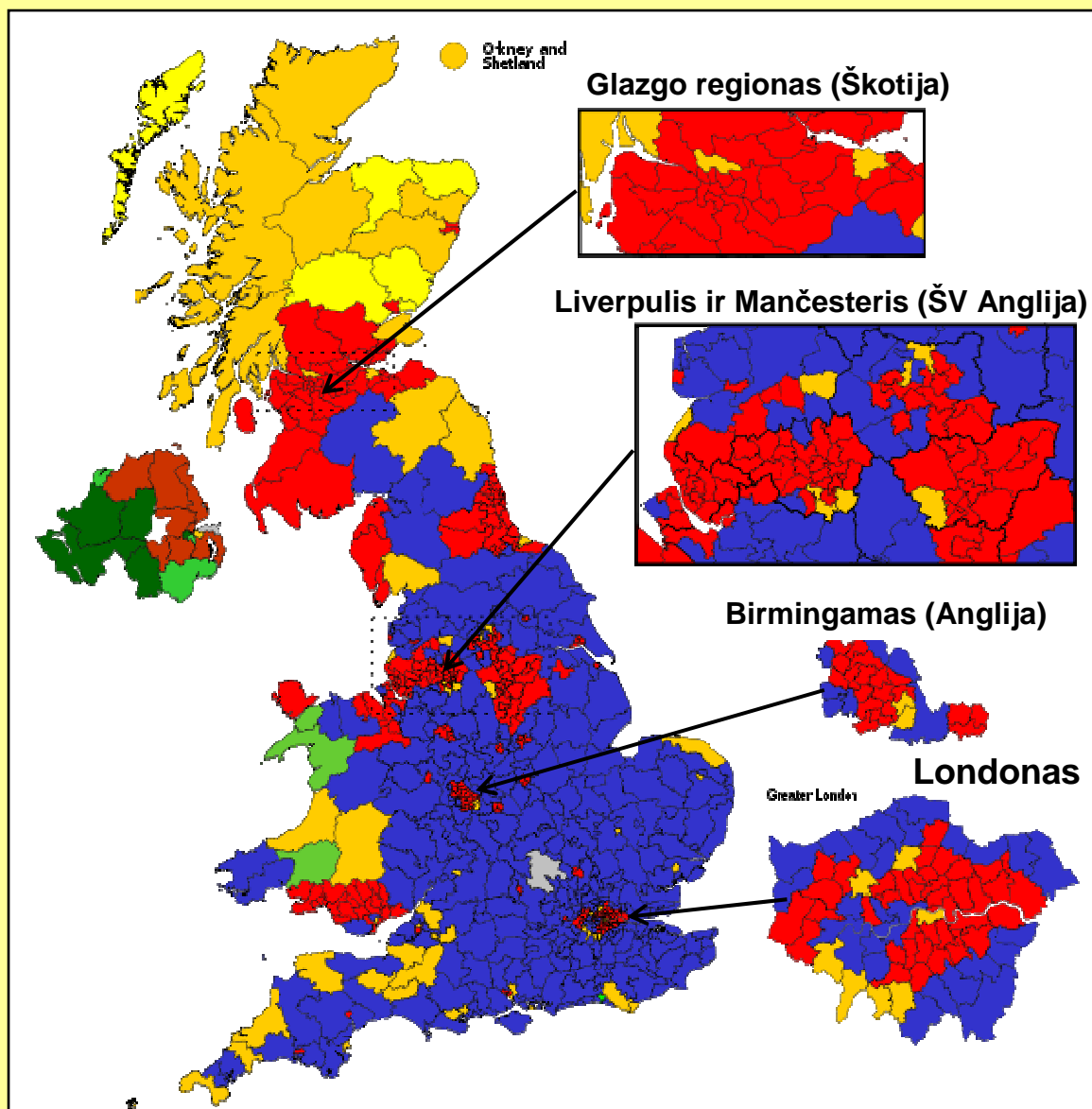

Rick Santorum
(*Pensilvanija*)
(193 rinkikai (11 valst., 0 terit.), 2,85 mln.)
(*kairuoliškų pažiūrų konservatorius (socialkonservatorius)*)

Newt Gingrich
(*Džordžija*)
(134 rinkikai (2 valst., 0 terit.), 2,21 mln.)
(*tradicinis griežtos linijos konservatorius*)

2010 m. Jungtinės Karalystės Bendruomenių rūmų rinkimai (*mažoritarinė sistema*)

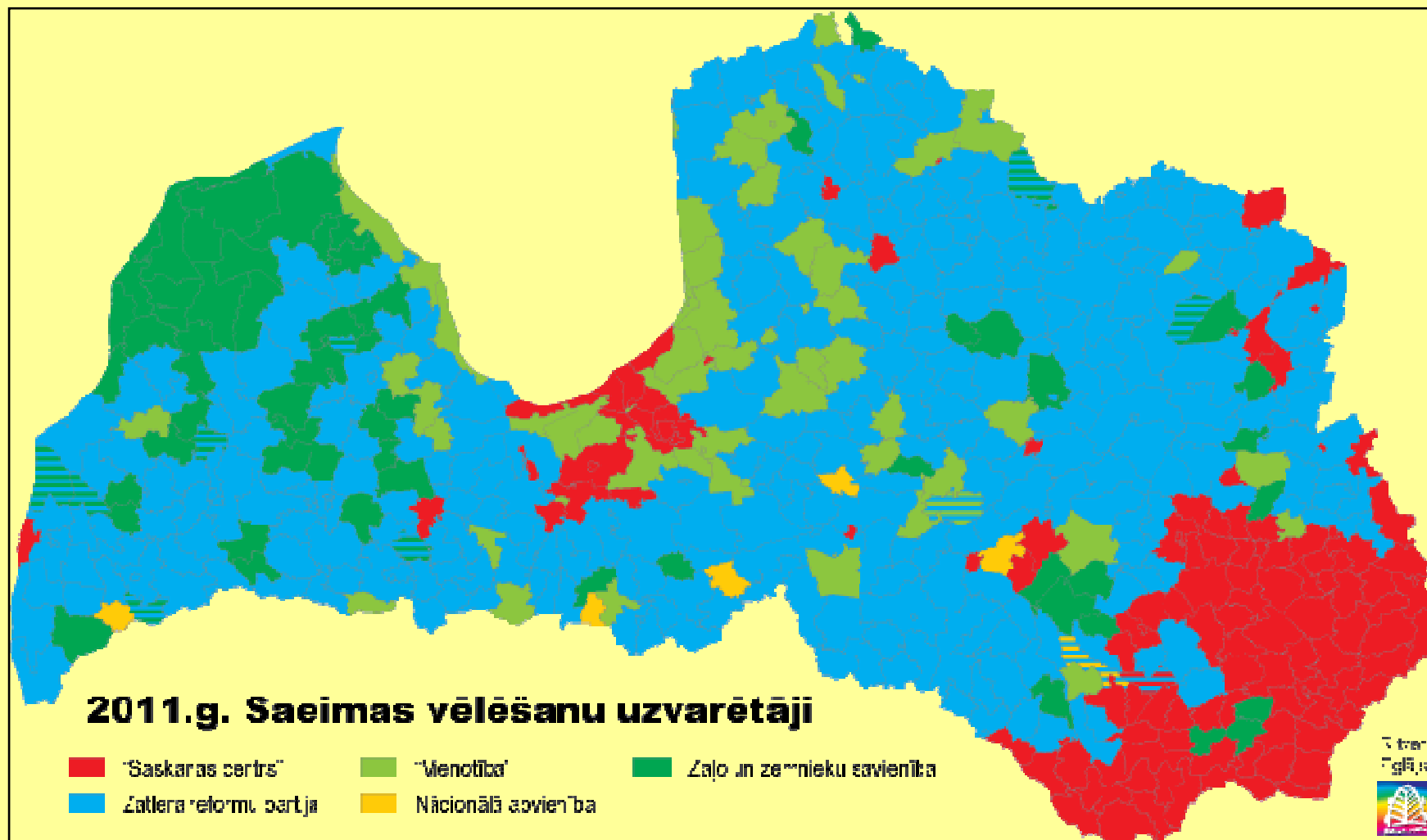
BENDRANCIONALINĖS PARTIJOS:

- Konservatorių partija (306) (vk)**
- Leiboristų partija (257)**
- Liberalų demokratų partija (57) (vk)**

REGIONINĖS IR ETNINĖS PARTIJOS:

- Demokratinė unionistų partija (Šiaurės Airija) (8)**
- Škotijos nacionalinė partija (škotų tautininkai) (6)**
- Sinn Fein (Š.Airija; airių tautininkai) (5)**
- Šiaurės Airijos socialdemokratų ir darbininkų partija (centro-kairės airių tautininkai) (3)**
- Plaid Cymru (Velsas; Velsiečių tautininkai) (3)**
- Anglijos ir Velso žaliųjų partija (1)
- Šiaurės Airijos "Aljanso" partija (liberali, nuosaikūs unionistai) (1)
- NEPRIKLAUSOMI KANDIDATAI (2)

Latvijas Republikas Seimo (Saeimas) rinkimai 2011 m.

"Saskaras centrs" – **"Santarvės centras"** (*prorusiška centro kairės partija*)

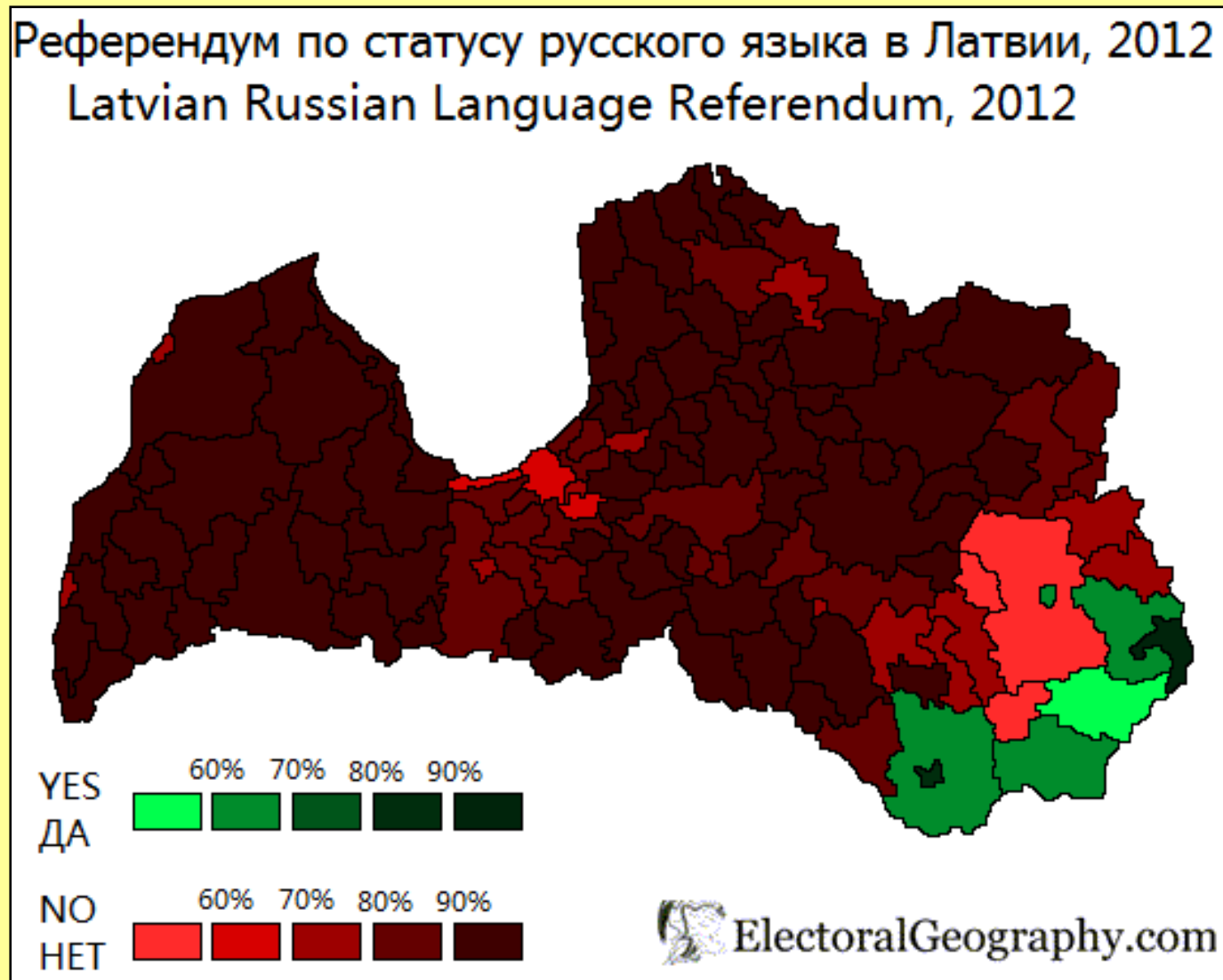
Zatlera reformu partija (*harizmatinio lyderio (buv. Prezidento Zatlero) nuosaikiai konservatyvi partija*)

"Vienotība" – **"Vienybė"** (*liberalai (centro-dešinė)*)

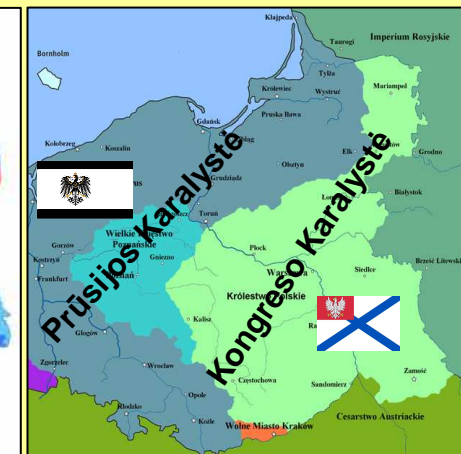
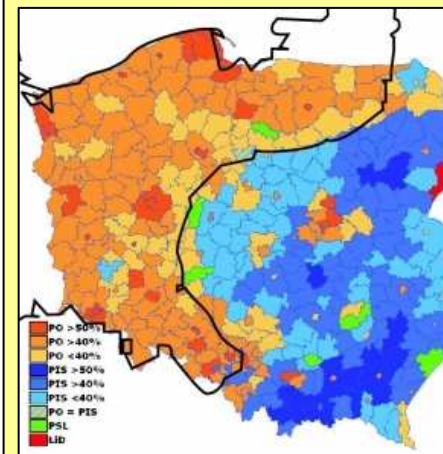
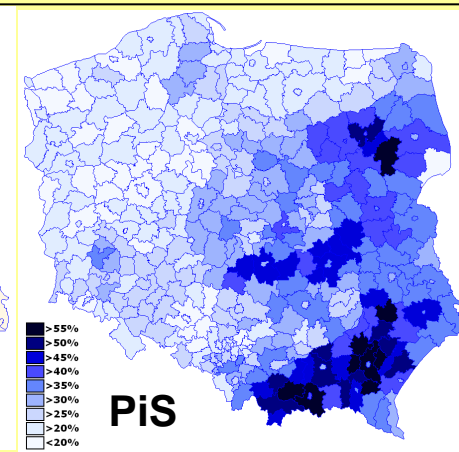
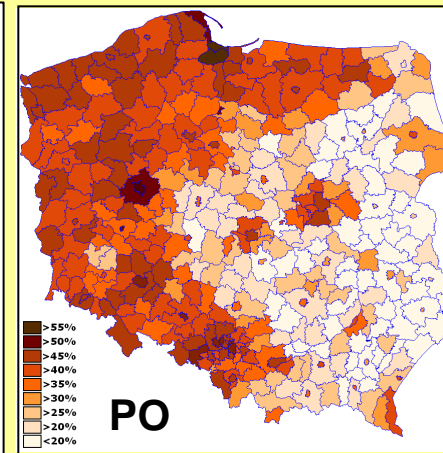
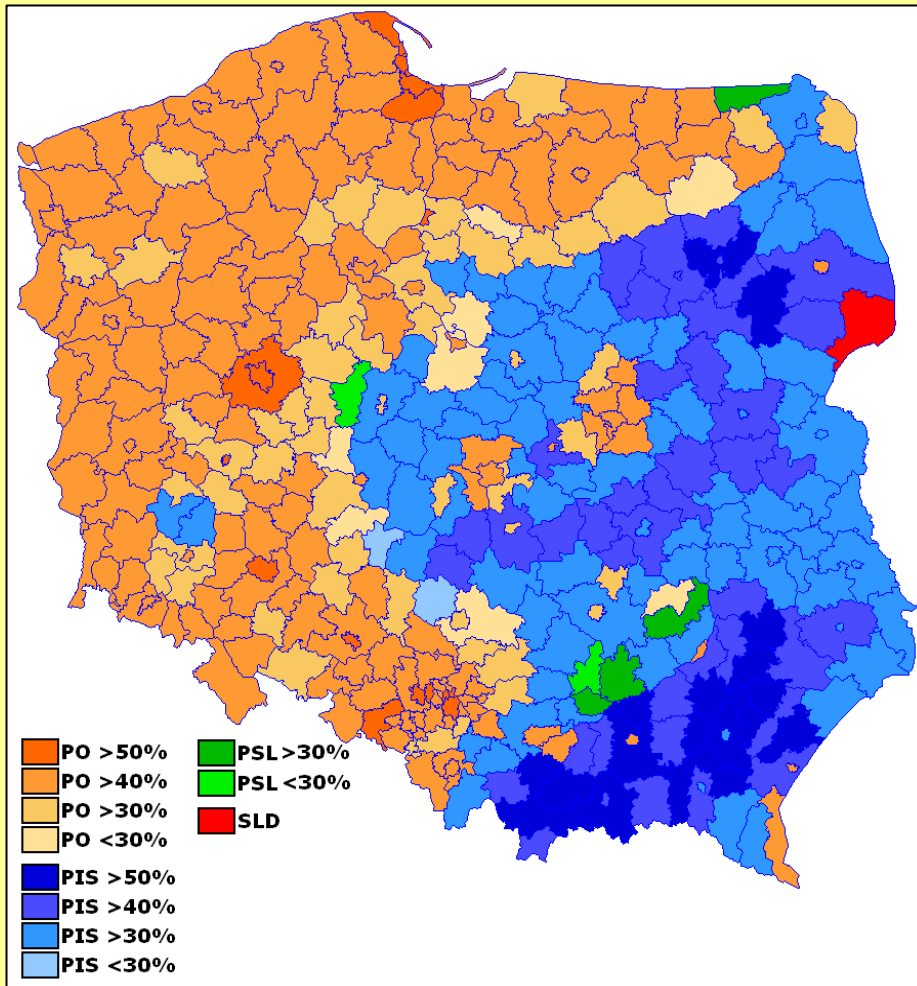
Nacionāla apvienība – **Nacionalinis susivienijimas** (*tautininkai*),

Zājo un zemnieku savienība – **Žaliųjų ir valstiečių sąjunga** (*ekologinė – agrarinė (centro-kairės) partija*)

2012 m. Latvijas Republikos Referendums dēl rusu kalbos pripažinimo antraja valstybine kalba
(etninis ir geopolitinis aspektai)

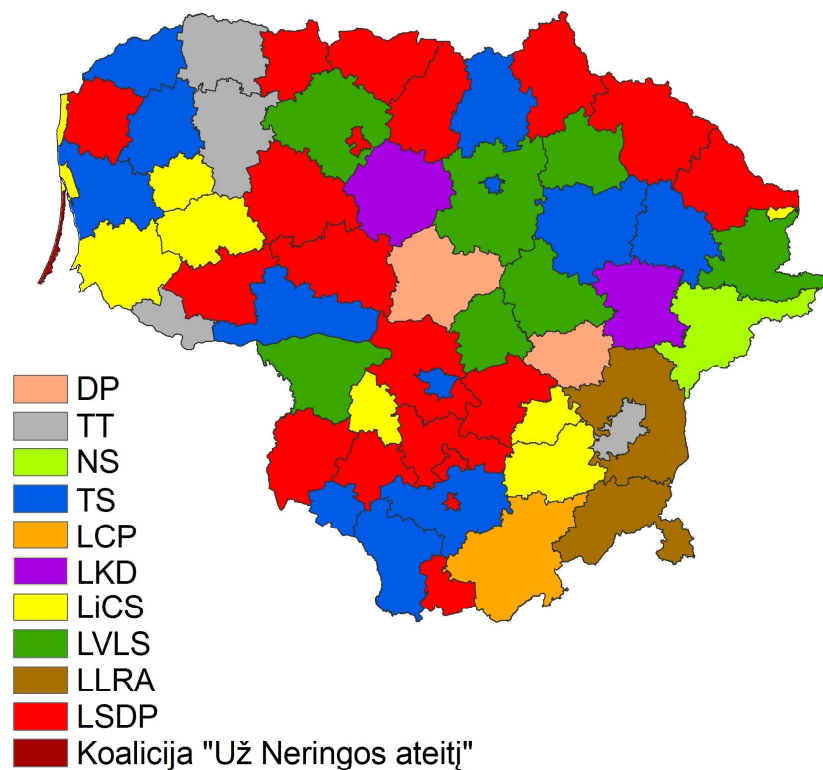
Lenkijos Respublikos Seimo (Sejm) rinkimai 2011 m.

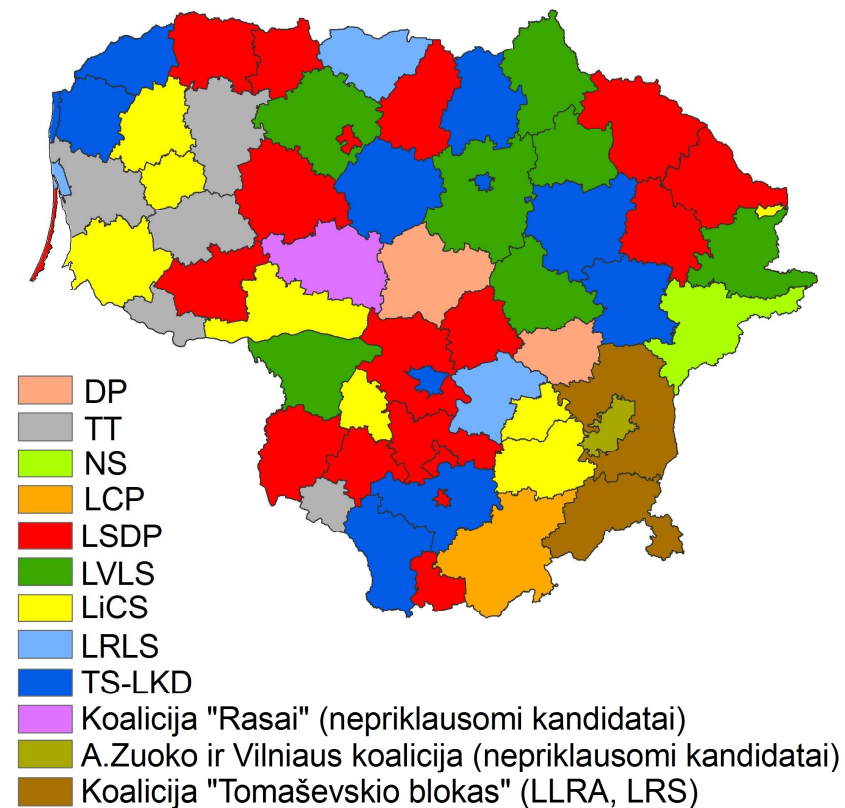
PO – Piliečių platforma (*liberalai (centro-dešinė); valdančioji*)
PiS – **Teisė ir Teisingumas** (*konservatoriai (dešinė); opozicija*)
PSL – Lenkijos valstiečių partija (*agrarinė; nuosaikiai konservatyvi*)
SLD – Demokratinis kairiujų aljansas (*socialdemokratai (centro-kairė)*)

Lenkijos Kongreso Karalystė
 (Królestwo Kongresowe Polskie)
Rusijos Imperijos sudėtyje
 (1815–1918 m.)

2007 M. SAVIVALDOS RINKIMŲ NUGALĖTOJAI

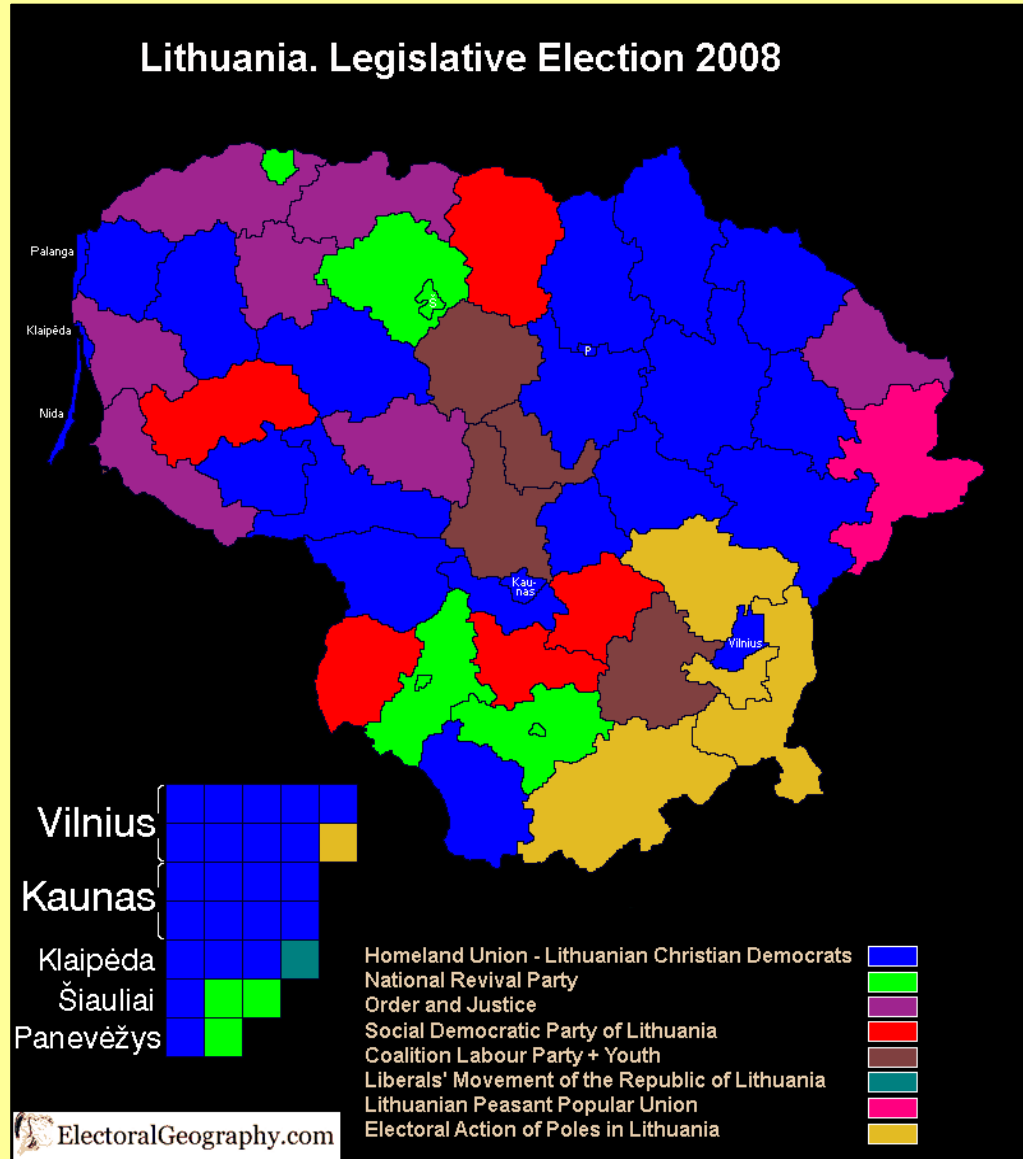
2011 M. SAVIVALDOS RINKIMŲ NUGALĖTOJAI

ŠALTINIS: J. Mozūraitytė *“Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimų žemėlapis kaita 2007 – 2011 metais”*
/magistro I k. mokslinis pranešimas/, VU GMF GKK, 2011

2008 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai (I turas)

(partijos, proporcinės rinkimų dalies vienmandatėse apygardose (71) nugalėtojos)

- Tėvynės sąjunga (TS-LKD)
- Tautos prisikėlimo partija (TPP)
- Partija "Tvarka ir teisingumas" (TT)
- Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP)
- Koalicija Darbo partija ir jaunimas
- Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (LRLS)
- Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga (LVLS)
- Lietuvos lenkų rinkimų akcija (LLRA)